

มงคลชีวิต

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๔๘

วัดป่าตะนาวศรี ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

ตั้งใจกัน ตั้งใจปฏิบัตินะ ไกล่อกปรนัยแล้ว ชีวิตของคนมันมีมงคลนะ

“มงคลชีวิต” ชีวิตของเรามีมงคลมาก เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมนะ เวลาผู้ที่แสดงธรรม เวลาผู้ที่ฟังธรรม ก็นี้ตรึกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเทวดามาถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า พุทธถึงว่า “มงคลของชีวิตคืออะไร?”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงมงคล ๓๘ ประการ ไม่คบคนพาล อเสวนา จ พาลานํ ไม่คบคนพาลให้คบบัณฑิต เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่เห็นไหม มีโอกาสได้พบภิกษุ สิ่งนี้เป็นมงคล ถึงที่สุดแล้วต้องมีตบะธรรม ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา จนถึงที่สุดถึงเข้าถึงแดนนิพพาน สิ่งนี้เป็นมงคลใจ เป็นมงคลของชีวิต

เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี่เป็นมงคลอย่างยิ่ง เป็นมงคลเพราะอะไร? เพราะเราเกิดมาเห็นไหม คุณสัตว์มันก็เกิดมาเหมือนกัน เกิดมามนุษย์สมบัติเป็นมงคล สิ่งที่เป็นมงคล เราได้มงคลชีวิตอันนี้มาแล้วเราจะใช้สิ่งมีชีวิตนี้ทำดีหรือทำชั่ว เกิดมามีมงคลแล้วนะ แต่ถ้าใช้ชีวิตของเราไปตามกระแสแต่กิเลสไป คนเรามีกิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันก็คิดไปตามอำนาจของมันนะ

เราเกิดมา สิ่งที่เกิดขึ้น ถ้าเรามีศรัทธา เรามีความเชื่อ สิ่งที่ศรัทธาความเชื่อเราถึงได้ทำคุณงามความดี มงคลชีวิตเกิดขึ้นมา สิ่งนี้เกิดขึ้นมาเพราะเราทำคุณงามความดี เราเชื่อ เรามีศรัทธาความเชื่อ ศรัทธาเป็นสมบัติ เกิดเป็นมงคลอันหนึ่งคือมีชีวิตแล้ว เราเกิดมาในชีวิตของเรา ถ้าไม่มีศรัทธาความเชื่อมันก็เป็นไปตามแต่อำนาจวาสนานะ คนที่อำนาจวาสนาเห็นไหม คนดีโดยกรรมของเขา

โดยจิตนิสัยของเขา เขจะมีศาสนา-ไม่มีศาสนาก็คือคนดี คนที่ไม่มีศาสนาแล้วยังเกิดมีบาปอกุศล ในหัวใจด้วย เขายังทำชีวิตของเขาไปตามอำนาจของเขา

ถ้ามีศรัทธาความเชื่อ ศรัทธาความเชื่อไปไหนล่ะ ศรัทธาความเชื่อก็ทำให้เราสละไง เราจะเสียดสละทาน ในเมื่อเรามีการทำทาน เรามีโอกาสเห็นใหม่ เรามีศีล เราก็มีการประพฤติปฏิบัติ มันจะทำให้เราเข้ามาถึง จากมงคลภายนอกเข้ามาเป็นมงคลภายใน ถ้ามงคลเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากเรา

เรามีศรัทธาความเชื่อ ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ

ธรรมในสมัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๕.๐๐๐ ปีนี้ ใครแสดงก็แล้วแต่ สิ่งนี้เป็นธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้รื้อค้นขึ้นมา แล้วเราประพฤติปฏิบัติเข้าไป เราจะรู้ขนาดไหน สิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงไว้ในพระไตรปิฎกหมดแล้ว เราจะเข้าไปพบขนาดไหน ต่อเมื่อรู้ๆ ตามใจ สาวก-สาวกะ ถ้าได้รู้ตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นใหม่ จะเป็นมงคลชีวิตของเรา ถ้าชีวิตของเรามีมงคล เราจะทำคุณงามความดีกับเราใจ

เวลาเราเข้าไปสถานที่เป็นมงคล สิ่งนี้ก็เป็นโอกาสดีกับเรานะ ดูสิ เราไปในสถานที่ที่เป็นป่าเป็นเขา เป็นสิ่งที่มีสิ่งลึกลับในป่านั้น เราจะเสียดสละใจ แต่บางที่เราเข้าไปสภาวะแบบนั้น เรากลับเป็นสิ่งที่มีความรู้สึกความสัมผัสของใจนะ สิ่งนี้เป็นมงคลเห็นใหม่ เวลาเราไปทางภาคอีสาน เราต้องเคารพสถานที่ เขาจะเขียนป้ายไว้เลยว่าสุภาพสตรีห้ามเข้า ห้ามขึ้นไปบนนั้นเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เป็นมงคลกับเขา เป็นประเพณีของเขา เป็นประเพณีเป็นสิ่งที่เขารักษาสงวนไว้ นี่ศีลธรรมจริยธรรมมันสะสมมาจนเขายกย่องสิ่งนี้ สิ่งนี้เป็นมงคลกับเราไหม? เป็นมงคลกับเราเพราะเราได้เป็นสภาวะแบบนั้น ไปสัมผัสสิ่งนั้น เราได้กราบได้เคารพสิ่งนั้นมาก็เป็นมงคลกับเรา

“สิ่งที่ เป็นมงคลกับเรา” ถ้าเราทำคุณงามความดี เป็นมงคลจากภายใน ถ้ามงคลจากภายในเห็นใหม่ เราเข้าไปสิ่งที่หัวใจ เราเข้าไปในสถานที่อย่างนั้น เราจะมีความสุข ความสงบในหัวใจ แล้วถ้าเราทำหัวใจของเราให้มีความสงบจากภายในล่ะ ถ้าความสงบจากภายใน สิ่งที่จะเป็นภายใน เราจะเข้าไปในสถานที่ที่เป็นมงคลจากหัวใจ

สถานที่ เป็นมงคลจากภายนอกนะ สิ่งที่เป็นภายนอกเห็นใหม่ เขาเคารพเขาศรัทธากัน แล้วเวลาเขาทำ เขาทำเป็นสิ่งที่รูปเคารพต่างๆ ในสมัยโบราณเขาจะเชิญเทวดาเป็นผู้ปกป้องรักษาเห็นใหม่

สิ่งที่เป็นมงคลขนาดเทวดาเขายังปกป้องรักษานะ เป็นรุกขเทวดา เป็นสิ่งต่างๆ ที่รักษาสภาวะแบบนั้นไว้ เขาต้องรักษาไว้เพื่ออะไรล่ะ? รักษาไว้เพื่อให้คนเคารพ คนกราบไหว้ สิ่งที่เขาพบูซาเห็นใหม่

คนเรามีพ่อแม่ คนที่มีพ่อแม่มันจะมีความอบอุ่นของใจนะ เราทำอะไร เราทำสิ่งใด เวลาเราพลาดล้มมา เราก็หาพ่อหาแม่เรา เราทำสิ่งใดประสบความสำเร็จมา เราก็อยากจะบอกพ่อบอกแม่เราว่าสิ่งนี้เราประสบความสำเร็จมา ให้พ่อแม่ได้ชื่นอกชื่นใจ สิ่งนี้ก็เหมือนกัน ถ้าหัวใจมันว่าเหว่ หัวใจเราไม่มีที่พึ่งอาศัย รูปเคารพนั้นมันก็เป็นที่อาศัยของใจเห็นใหม่ คนเราเคารพ เคารพสิ่งใด เขาก็กราบไหว้ เขาก็บูชาของเขาในสภาวะแบบนั้น เพราะอะไร เพราะเขาว่าเหว่ เขาไม่มีจุดยืนใจ

แต่เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา คำว่า “มงคล” เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดในประเทศอันสมควร นี่ก็เป็นมงคล เกิดเป็นมนุษย์เป็นมงคลอันหนึ่ง เกิดในประเทศอันสมควรก็มงคลอันหนึ่งเพราะอะไร ประเทศอันสมควรเห็นใหม่ ในสถานที่ประดิษฐ์พระพุทธศาสนา สิ่งที่ประดิษฐ์พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล ธรรมเนียมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกถึงฤดูกาล เวลาเราจำพรรษากันหน้าฝน สิ่งที่น่าฝนเขาทำพีชไรกัน สิ่งที่เขาทำพีชไรกันพระไม่ควรไปเหยียบย่ำสิ่งที่เป็นข้าวเป็นนาของเขา

หน้าฝน หน้าหนาว หน้าร้อน มันมี ๓ ฤดูเห็นใหม่ ในปัจจุบันนี้ในเมืองไทยเราก็มี ๓ ฤดู สิ่งที ๓ ฤดูแล้วพีชไร้ออกมามันจะเกี่ยวกับธรรมเนียมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งนั้นเลย เพราะอะไร เพราะมันมีสมอ มีมะขามป้อม สิ่งนี้เป็นเภสัช สิ่งทีเภสัชเกี่ยวกับการรักษา เกี่ยวกับระบบขับถ่ายในร่างกายของเรา นี่มันเป็นยารักษา เวลาฉันอาหารเข้าไป สิ่งใดทำให้เราเร่าร้อน มีลม-ไฟ ลม-ไฟให้รักษาให้ร่างกายให้เลือดลมมันเดินดี เราจะได้ปฏิบัติได้สะดวกสบาย เห็นใหม่ สิ่งนี้ประเทศอันสมควร

สิ่งทีประเทศอันสมควร เราเกิดมาในประเทศอันสมควรหนึ่ง แล้วเราเกิดมาเราพบพระพุทธศาสนาหนึ่ง ประเทศอันสมควรนี้เป็นประเทศการเลี้ยงดูชีวิตนะ เกิดมาเราต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย คนเราชีวิตนี้มันต้องอาศัยสิ่งปัจจัยเครื่องอาศัยมันไป มันถึงดำรงชีวิตอยู่ แล้วเราเกิดมาสิ่งทีมีชีวิตอย่างนี้ เราจะทำมงคลกับเราให้ชีวิตมันมากขึ้นมาขนาดไหน

ถ้าเราจะทำมงคลของเราให้มากขึ้นมา เวลาเราเข้าไปถึงความสงบของใจ เราจะเข้าไปถึงตัวของจิต แล้วจิตมันพัฒนาของมันเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป นี่ชีวิตที่เป็นมงคล เป็นมงคลจากภายในนะ

เวลาเราว่าเหว่ เวลาเราทุกข์ร้อนของเรา สิ่งนี้มันเป็นความทุกข์ใหม่ ความทุกข์ที่ว่าเหว่นะ เรามีใช้มีสอยของเราตามปกติแล้วแต่ แต่ความว่าเหว่ความอาลัยอาวรณ์ของหัวใจ มันเป็นสิ่งที่สะท้อนหัวใจมาก แล้วสิ่งนี้จะเอาอะไรไปแก้ไขมันล่ะ

เวลาเขาเจ็บไข้ได้ป่วย เขาต้องไปรักษาไปโรงพยาบาล สิ่งนี้เขารักษาของเขา รักษาเพื่อให้หายเจ็บไข้ได้ป่วย เราก็เป็นปกติของเราขึ้นมา เราก็มีร่างกายของเรา เราก็ประกอบสัมมาอาชีวะของเราไป นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อหัวใจเรามันมีโรคมะเร็งของมัน ความอาลัยอาวรณ์ ความทุกข์ความยากของหัวใจ สิ่งนี้มันเป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยากเห็นใหม่ ในเมื่อมีสมุทัยอยู่ สิ่งที่มีสมุทัยนี้ ตัดหา ถูตัดหา สิ่งต่างๆ มันขับเคลื่อนหัวใจนี้ไปอยู่ ถ้าหัวใจมีสมุทัยอยู่มันก็ต้องขับเคลื่อนไปตามธรรมชาติของมัน

สิ่งที่มันขับเคลื่อนไปตามธรรมชาติของมันเห็นใหม่ สิ่งที่มีความเป็นอยู่เรา เราก็อยู่สมควรกับเรา ปัจจัยเครื่องอาศัยก็มีพร้อม สิ่งใดก็มีพร้อม แต่ทำไมมันยังว่าเหว่ล่ะ ทำไมมันยังมีแรงขับเคลื่อนในหัวใจล่ะ สิ่งที่มีแรงขับเคลื่อนในหัวใจ นี่สิ่งที่เป็นกิเลส ถ้าไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งนี้ใครจะชี้เข้ามาจากภายในล่ะ ถ้าเราไปหาหมอ เราไปหาจิตแพทย์ต่างๆ เขาก็ว่าเป็นเรื่องของจิต เป็นเรื่องของความเป็นไป มันเป็นสิ่งต่างๆ ที่โลกเขาคิดทางวิทยาศาสตร์ เขาคิดของเขาได้แค่นั้น

ถ้าสิ่งที่แก้ทุกข์ได้มันต้องเป็นเรื่องของศาสนา เรื่องศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งที่เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ เราเกิดมาในประเทศอันสมควรแล้วหนึ่ง ยังเกิดพบพระพุทธศาสนาอีกหนึ่ง พระพุทธศาสนาจะเข้ามาถึงความมงคลจากภายใน ถ้าพูดถึงความมงคลจากภายใน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้อย่างไรล่ะ? ก็สอนไว้ตั้งแต่สละทาน สิ่งสละทานเพื่ออะไร สิ่งสละทานเห็นใหม่ สิ่งสละทานเพราะฝึกฝนมาจากภายนอก

สิ่งที่เป็นความรู้สึกเป็นความคิดมั่นเป็นความที่ละเอียดอ่อนมาก ละเอียดอ่อนเห็นไหม ความที่เราจะเข้าไปจับใจของตัวเอง ถ้าเราไม่มีพื้นฐานเลย เราไม่มีความเข้าใจเลย เราจะเอาสิ่งใดเข้าไปตรวจสอบ สิ่งใดเข้าไปจับต้องความรู้สึกของเรา เพราะความรู้สึกของเราเกิดขึ้นมา

ธรรมบอกว่า “เกิดมามีกายกับใจ มีกายกับใจ”

คนเราเกิดมาแล้วต้องตาย ก็เป็นไปตามกระแสของวัฏฏะ เป็นไปตามกระแสความจําานของโลก โลกเกิดมาแล้วก็ต้องตายไปตามความเป็นจริงอันนั้น สิ่งที่เป็นความจริงอันนั้นเพราะอะไร เพราะเราไม่ได้ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันถึงไม่เป็นมงคลไป

ถ้าความเป็นมงคลของเรา เราฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชี้ไปที่ไหนล่ะ ชี้ไปที่การเสียสละก่อน เสียสละจากภายนอกคือเสียสละจากทาน จากวัตถุสิ่งของข้าวของ เพื่อสละทานให้สังคมมีความร่มเย็นเป็นสุข ถ้าสังคมมีความร่มเย็นเป็นสุข มีการเสียสละกัน สังคมให้อภัยต่อกัน สังคมมีความเกื้อกูลกันเห็นไหม สังคมนั้นมันก็มีสิ่งที่ดีควรอยู่อาศัย ถ้าควรอยู่อาศัย สังคมสงบร่มเย็น การประพฤติปฏิบัติของเราจะเกิดขึ้น คุณิ เวลาเกิดสงคราม สมัยโบราณ ขนาดพระเณรก็ต้องเดือดร้อนเลย เพราะสงครามเกิดขึ้นมา

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ “เวลาเราอธิษฐานพรธษาแล้ว ต้องจำพรธษานั้น ถ้าการจำพรธษานั้นห้ามไปไหนในพรธษานั้น เพราะมันจะขาดพรธษา”

“การขาดพรธษา” เห็นไหม อานิสงส์ของพรธษา เพราะเราอยู่ในพื้นที่นั้น เราประพฤติปฏิบัติ ขณะเรากำลังค้นคว้าหาข้อเท็จจริง หาเรื่องของธรรม โอสถเข้ามารักษาใจของเรา สิ่งนี้เราหาเรื่องของเรานะ แต่ชีวิตของเรา เราก็ต้องอาศัยเขา

เราจะสัตตาหะได้ หมายถึงว่าสิ่งที่สัตตาหะได้ เคลื่อนย้ายไปได้ภายใน ๗ วัน ตั้งแต่ครูบาอาจารย์เจ็บไข้ได้ป่วย พ่อแม่เจ็บไข้ได้ป่วย สิ่งที่เราจะไปเกื้อกูลกันในวัดต่างๆ กับเวลาเราเคลื่อนไปกับหมู่บ้านนั้น เพราะในสมัยพุทธกาลหมู่บ้านเขาเคลื่อนไปทั้งหมู่บ้าน ให้พระเคลื่อนตามหมู่บ้านนั้นไปนะ นี่ไม่ขาดพรธษา ตามแต่หมู่บ้านนั้นไป เพราะสังคมเวลาถ้าเขามีภทภัยของเขา เขาย้ายบ้านหนีทั้งหมู่บ้านเลย พระยังไปตามเขาได้

ถ้ามีศีลธรรม สังคมนั้นมีความร่มเย็นเป็นสุข ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมันก็จะขึ้นไป สิ่งที่เป็นไปเห็นใหม่ เริ่มตั้งแต่สถานะจากเรื่องของสังคมภายนอก ถ้าสังคมภายนอกเขาอยู่ร่มเย็นเป็นสุข องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ในธรรมเห็นใหม่ แม้แต่สโมสรสันนิบาตอยู่นะ ทุกดวงใจว่าแหวนะ แล้วเราทำไมไม่หาที่ฟัง ทุกดวงใจว่าแหวนะ ในสโมสรสันนิบาตเห็นใหม่ ในการเลี้ยงดูปุ่สื่อกันอยู่อย่างนั้น เขามีความสนุกสนานกันอย่างนั้น ทุกดวงใจว่าแหวนะเพราะอะไร เพราะมันมีอวิชาอยู่ในหัวใจ สิ่งนี้มันมีอยู่ในหัวใจ

แต่เรื่องของโลก สังคมจะมีความร่มเย็นเป็นสุขขนาดไหน นี่เป็นเรื่องของโลกไง เราเกิดมาในโลก โลกนี้เป็นความจริงอันหนึ่ง เป็นความจริงโดยสมมุตินะ เราเกิดกับโลก เราก็อยู่กับโลกของเขาไป แต่อยู่กับโลกแล้วจะตายไปกับโลกโดยที่เราไม่มีอะไรคิดไม่คิดมือไปเลยหรือ ถ้าเราจะมีอะไรคิดไม่คิดมือไป “คิดไม่คิดมือไป” ถึงว่าเราไปไหนมา เราไปธุระปะปังมา มีสิ่งที่คิดไม่คิดมือมาฝากคนที่เรารู้จัก เรามีของคิดไม่คิดมือมา

แต่หัวใจเวลามันตายไป เอาอะไรจิตใจเราไปละ ใจเราเวลาตายไป บุญกุศล บาปอกุศล สิ่งนี้จะเป็นสิ่งที่คิดหัวใจไป สิ่งทีคิดหัวใจไปมันก็เวียนไปในวัฏฏะ แต่ธรรมขององค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลึกลับกว่านั้นนะ ธรรมขององค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา เรามีมรรคญาณเข้ามา สิ่งทีมรรคญาณมันจะมาแก้ไขหัวใจดวงนี้ ถ้าแก้ไขหัวใจดวงนี้ มันแก้ไขสิ่งที่เป็นโรคเป็นภัยออกจากใจนี้ นี่เป็นมงคลอย่างยิ่ง มงคลชีวิตมันอยู่ตรงนี้ไง ตรงทีเราเกิดมาเป็นมนุษย์ แล้วพบพระพุทธศาสนา แล้วเราหาทางออกไป เราจะหาความมงคลจากภายใน

มงคล ๓๘ ประการขององค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ได้พบสมณะ ได้เห็นสมณะ เป็นมงคลอย่างยิ่ง แล้วถ้าเราเข้าไปสัมผัสสมณะ ก็คือความสงบของใจของเรา มันจะเป็นมงคลกับเราใหม่ สิ่งที่เป็นมงคล ๓๘ ประการขององค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทีเทศนากับเทวดานั้น สิ่งที่เป็นมงคลชีวิตอย่างนั้น นี่เป็นทฤษฎี ถ้าคนมีความเป็นไปอย่างนี้จะเป็นมงคลกับชีวิตของเขา สิ่งนั้นเป็นธรรมและวินัยเห็นใหม่ ที่วางไว้ทีให้เราก้าวเดินตามนั้น แล้วถ้าเราก้าวเดินตามนั้น เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันเป็นมงคลกับเรา เป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันติภูมิกอ เป็นสิ่งทีเป็นมงคล

เวลาเขาทำสิ่งที่เป็นมงคลกัน เขาต้องสวมมงคล สิ่งที่ทำให้เป็นคุณงามความดี แม้แต่นักมวยที่ เขาจะแข่งขันก็พากัน เขายังมีมงคลของเขาเลย เพราะเขาต้องถือสิ่งนี้เป็นสิริมงคล เพื่อทำแล้วสิ่งนี้ จะได้ประสบความสำเร็จ เขาเอาสิ่งนั้นมาเป็นเรื่องของโลกนะ

แต่ถ้าเราจะมีมงคลของเรา เราจะมีศรัทธา เราจะมีความเชื่อ เราจะเอาชีวิตของเราขึ้นมา ประพฤติปฏิบัติ การประพฤติปฏิบัติสร้างบุญกุศลมากมายขนาดไหนก็แล้วแต่ ถ้าจะชำระกิเลสอยู่ที่ ภาคปฏิบัติที่เท่านี้ ถึงต้องมีปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ถ้ามีปริยัติ ปริยัติต้องศึกษา ศึกษาเพื่อสิ่งใด ศึกษาเพื่อไม่ให้มีความล่งเลงสัย แต่ขณะที่เรามีกิเลสอยู่ เราศึกษามาแล้วเราล่งเลงสัยใหม่ มัน ยิ่งศึกษามันก็ยิ่งล่งเลงสัยเห็นใหม่ เราศึกษามาเพื่อเป็นศรัทธา เป็นความเชื่อ เป็นการชักนำ เป็นการดึง เราให้เราออกมาประพฤติปฏิบัติ

แต่ขณะที่ประพฤติปฏิบัติ เราต้องวางสิ่งที่เป็นวนิวนธรรม

สิ่งที่ศึกษามา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ถูกต้อง ธรรมและวินัยถูกต้อง ต้องทั้งหมดเลย แต่ขณะที่ความเห็นผิดของใจ มันไปเห็นผิดเอง ในเมื่อเราไปเห็นผิดเอง สิ่งที่จะควรจะเป็นแบบนั้นก็ไม่ใช่ สิ่งที่ไม่เป็นเพราะอะไร เพราะทำไปแล้วมันเป็นการคาดมันเป็นการหมาย สิ่ง ที่จิตควรจะสงบ มันก็จะสงบไม่ได้เพราะสิ่งใด เพราะขณะที่จิตมันสงบขึ้นมา ปฏิบัติอย่างนี้มันจะมี ความสงบอย่างนี้ มันคิดไปอนาคตใจ ถ้าไปอดีต-อนาคต มันไม่เป็นปัจจุบัน จิตมันจะสงบไม่ได้

ขณะที่เรากำหนดพุทโธๆ หรือเราทำความสงบของใจเข้ามา มันให้เป็นปัจจุบันธรรม เรามี หน้าที่ตั้งสติ แล้วเรากำหนดพุทโธๆ ของเราไป เหมือนกับเราต้งน้ำไว้บนเตาเห็นใหม่ หน้าทีของเรา ไม่ใช่บังคับน้ำให้เดือดและไม่เดือด หน้าทีของเราต้องรักษาไฟ แล้วให้ไฟนั้นมีความร้อนอยู่อย่าง นั้น ถ้าความร้อนมันถึงจุดของเขา น้ำต้องเดือดแน่นอน ถ้าน้ำนั้นเดือดขึ้นมา มันก็เป็นสัจจะความ จริงอันนั้นเห็นใหม่

แต่ถ้าขณะที่เราประพฤติปฏิบัติ เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าภาค ปริยัติมา เราต้งน้ำไว้ แล้วเราก้พยายาม... น้ำคือความรู้สึกของเราใจ ในเมื่อหัวใจเรามีอยู่ เรามีร่างกาย เรามีหัวใจ ความรู้สึกในร่างกายนี้ เราก้พยายามกำหนดพุทโธ เพราะเราก้พยายามกำหนดได้ เพราะ เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นใหม่ บอกว่า กรรมฐาน ๔๐ ห้อง พุทธจริต

... พุทโธ ชัมโม สัมโม สิ่งนี้เรากำหนดพุทโธขึ้นมา แล้วเราก็ไปอยากเร่งเร้า อยากจะให้หน้านั้น เตือดๆ

ถ้าเราศึกษาปริยัติมา ขณะที่ปฏิบัติเอาปริยัติออกนำหน้า สิ่งที่จะเป็นไปมันจะไม่เป็นไป ถึงจะต้องวางนะ ถ้าเราวางสิ่งนั้นไว้ สิ่งที่เราศึกษามานี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยกเชิดชูไว้ แล้ววางไว้ก่อน วางไว้คือว่าถ้ากำหนดพุทโธๆ ขึ้นมาเห็นใหม่ น้ำของเราเดือด น้ำที่เขาคือเดือดอยู่โดยธรรมชาติของเขา มันจะมีความร้อน ถ้าเราไปจับต้องเข้มนั้นก็เป็นความร้อน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าในเมื่อจิตเรามันสงบเข้ามา มันก็เป็นสิ่งที่น้ำเดือด มันก็เป็นอันเดียวกัน สิ่งที่เป็นอันเดียวกัน น้ำของเราเดือดกลางหัวใจของเรา สิ่งที่เกิดกลางหัวใจเพราะอะไรล่ะ เพราะมันมีสติ สิ่งที่มีสติแล้วกำหนดคำบริกรรมของเราไป นี่คือการพยายามตั้งสติ แล้วเราตั้งไฟของเราไว้ พุทโธๆ จนเข้าเป็นเนื้อของใจ ถ้าเป็นเนื้อของใจนะ ความสงบจะเกิดขึ้นมา

เราพุทโธๆ ขณะพุทโธเราตั้งสติอยู่ แต่กับพุทโธๆ นี้เพราะเราอยากเป็นไปเห็นใหม่ พุทโธแล้วเราก็มองพุทโธๆ แล้วจะสงบเห็นใหม่ ถ้าเราพุทโธมาก มันจะเป็นความสิ่งที่หยาบออกมาต้องละเอียดเข้าไป เราก็เลยปล่อยวางๆ ให้น้ำละเอียดเข้าไป มันละเอียดของกิเลสเห็นใหม่ คุณสิ กิเลสของเรามันเป็นคนชักโย มันมีปัญญา มันมีเล่ห์เหลี่ยมที่เหนือเรา เหนือเรานะ

เราเกิดมาว่าเป็นมงคลชีวิต ชีวิตเราเป็นมงคลอย่างยิ่ง เพราะเราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วเราได้ออกประพฤติปฏิบัติด้วย เพราะธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ “ให้ปฏิบัติบูชา สิ่งที่เป็นปฏิบัติบูชาเลิศที่สุด ในการปฏิบัติเป็นการทำบุญกุศลที่มหาศาลที่สุด” ขณะที่ประพฤติปฏิบัติ มันจะเป็นไปตามที่เราตั้งใจ เราปรารถนาใหม่ล่ะ

“ความตั้งใจและปรารถนาคือเป็นมรรค”

สิ่งที่เป็นมรรค คือความต้องการคือใฝ่ดี สิ่งใฝ่ดีคืออยากในสิ่งที่ดีนี่เป็นมรรค แต่ขณะที่เป็นมรรคมีกิเลสอยู่ในหัวใจ มันก็เป็นความอยากอันหนึ่ง อยากให้เป็นผล สิ่งที่ยากเป็นผลนั้นเป็นเรื่องของกิเลส กิเลสมันแทรกมาในการประพฤติปฏิบัติ เราคิดว่าเราตั้งใจแล้วเราประพฤติปฏิบัติมันจะเป็นผลไปตลอด เพราะสิ่งนี้เป็นการทำงาน โลกเขาทำงาน เราตั้งใจทำ สิ่งที่เราตั้งใจแล้วเรามีสติ เรามีหลักวิชาการอย่างนั้น มันจะประสบความสำเร็จถ้าเราตั้งใจทำสภาวะแบบนั้น...นั่นมันเป็นวัตถุ

แต่ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติของเรา มันเป็นงานของใจ ถ้างานของใจ เราตั้งสติขนาดไหน ถ้ากิเลสนะ มันนอนหลับอยู่ มันยังไม่ตื่นมา นี่เราก็พอทำได้ แต่ถ้ากิเลสมันตื่นขึ้นมาเมื่อไรนะ สติเราจะหายหมดเลย มันจะเป็นไปตามกิเลสเลย “มันต้องทำอย่างนั้น มันต้องทำอย่างนี้” นี่กิเลสมันออกหน้าไปก่อนนะ แล้วเราก็เชื่อกิเลสไป

เราเชื่อกิเลสไป เราทำตามกิเลส แล้วมันจะเป็นผลตามความเป็นจริงไหมล่ะ

นี่มันไม่ตามความเป็นจริงเพราะอะไร เพราะสิ่งที่กิเลสค้นหาความทะยานอยากมันเป็นสมุทัย “ทุกข์ควรกำหนด สมุทัยควรละ” ละด้วยอะไร ละด้วยมรรคญาณ ถ้าละด้วยมรรคญาณ มันเกิดนิโรธะ นิโรธคือความดับ คือความว่าง คือปล่อยวางทั้งหมด สิ่งนี้เกิดขึ้นมา ถ้ามันเป็นสัจจะความจริงอย่างนี้

แต่ที่นี่ไม่เป็นอย่างนั้นเพราะอะไร เพราะพุทโธๆ แล้วเราก็มองสิ่งนี้ ถ้าออกไปมันจะเป็นความหยาบเราก็มปล่อยวาง ปล่อยสติไป ปล่อยสติไป น้ำนั้นควรจะเดือดมันก็ไม่เดือด เพราะอะไร น้ำเราตั้งอยู่บนเตานะ แล้วไฟมันดับ น้ำมันจะเดือดได้ไหม น้ำที่ตั้งอยู่บนเตาแล้วไม่มีไฟ ไม่มีความร้อนที่ไปเผาผลาญมัน มันจะเดือดไปได้ได้อย่างไร มันเดือดไม่ได้หรอก เราไปมอดที่ไฟ พอมอดที่ไฟแล้วเราก็คิดว่าน้ำเราเดือด...มันเดือดที่ไหน มันก็ตั้งอยู่อย่างนั้น นี่มันตกวงค์ใจ มันไม่เป็นสมาธิใจ

ถ้ามันเป็นสมาธิ มันจะมีสติ มันจะสงบเข้ามาขนาดไหน ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธินะ มันจะมีความตื่นตื่น ความตื่นตื่นเพราะอะไร เพราะถ้าจิตมันสงบนะ มันจะมีความรุ่มเย็นมาก สิ่งที่รุ่มเย็นเป็นสุขนะ ไม่ต้องมีใครบอกหรือ เห็นไหม เราจับไฟมันก็ต้องร้อน เราจับความเย็นมันก็ต้องเย็น มันเป็นเรื่องสัจจะความจริงเห็นไหม

จิตที่มันสงบเข้ามา มันจะมีความรุ่มเย็นเป็นสุขของเขา ถ้ามีความรุ่มเย็นเป็นสุขของจิต ออกมานี้ คนที่จิตเคยสงบจะพูดถึงความสงบได้ถูกต้อง แต่ถ้าคนที่จิตไม่เคยสงบ ขณะพุทโธๆ ไปแล้วหายไป มันตกวงค์ไป จะพูดถึงความสงบโดยที่ว่างๆ แต่ไม่มีสติ ไม่รู้ว่ามันว่าง ว่างอย่างไร เพราะอะไร เพราะมันไม่เคยเป็นว่างจริงใจ มันตกวงค์ไป สิ่งที่เกิดวงค์ นี้เวลากิเลสมันแทรกเข้ามา

ในการประพฤติปฏิบัติ มันจะเป็นมงคลใจ ปฏิบัติแล้วเป็นมงคลกับชีวิต ถ้าเป็นมงคลกับชีวิต มันจะเป็นมรรค สิ่งที่เป็นมรรคจะเป็นความถูกต้อง สิ่งที่เป็นความถูกต้องเราถึงต้องพยายามตั้งสติ แล้วเรารักษาหัวใจของเราให้ได้ รักษาให้มันสงบเข้ามา สิ่งที่เป็นความสงบ สิ่งที่เป็นต่างๆ

เราเข้าไปในดินแดนมหามงคล ดินแดนมหามงคลคือจิตมันพุ่งชาน จิตมันมีความทุกข์ จิตมันแบกรับภาระไว้ สิ่งนี้เป็นความทุกข์ สิ่งนี้เป็นความทุกข์เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นตัณหา มันเป็นความทะยานอยาก เวลามันโกรธ เวลาเราโลภ เวลาเราหลง เรามีอาการในร่างกายเลยนะ ร่างกายจะสั่นไหวไปตามความโกรธของเรา มันจะเป็นความทุกข์ใหม่ละ แล้วเวลาเราไม่โกรธ สิ่งนี้มันก็ไม่เป็นความทุกข์นี้ ทำไมมันเป็นความทุกข์ละ มันเป็นความอาลัยอาวรณ์นะ

ถ้ามันเพลินไปกับโลก มันก็ว่าชีวิตหมดไปวันหนึ่งๆ แต่ถ้ามันคิดถึงความตายขึ้นมา มันจะสะเทือนหัวใจมาก เพราะเราตายแล้วเราจะไปไหน สมบัติเราพอหรือยัง เรามีอะไรติดหัวใจไป สิ่งที่ติดหัวใจไปเห็นใหม่ เวลาเขาทำบุญกุศล ถ้าเขาทำจนเคยชินของเขา เวลาเขาตายนะ เขาจะความขี้มแย้มแจ่มใส เพราะเขามีที่พึ่งของเขาไง สิ่งนี้เขาทำมาจนเป็นนิสัยของเขา

แต่ในการปฏิบัตินะ ขณะที่ว่าตายไป “สิ่งใดมันตายก่อน?” ถ้าประพฤติปฏิบัติจนถึงที่สุด ความตายนี้เป็นสมมุติ เป็นการหลอกกันนะ เวลาจิตเกิดเราก็ไม่เคยเห็น เพราะมันปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา สิ่งทีครรภ์ของมารดานะ เราต้องอยู่ในครรภ์นั้น ๕ เดือน แล้วเรากลอดออกมา กลอดออกมาแล้วเป็นเด็ก ก็ยังไม่เข้าใจสิ่งใด จนต้องแม่บอกนะ ตกกลอดเมื่อนั้น เกิดวันนั้น เจริญเติบโต มาจนจำได้ จนมีวุฒิภาวะ

เกิดมาก็ไม่รู้ตัวนะ แล้วตายไปก็จะไปไหน ก็ไม่รู้ตัว แล้วว่าเป็นมงคลกับชีวิตใหม่ละ เป็นมงคลกับชีวิตที่เกิดเป็นมนุษย์ แล้วถ้ามีศรัทธามีจริตนิสัย เราจะพบพระพุทธศาสนา แล้วเราได้ทำบุญกุศลของเรา บุญกุศลของเราให้เราศรัทธาเข้ามาจนมีศีล ศีลคือการปกติของใจ ถ้าจิตใจปกติขึ้นมา เราควบคุมอยู่นี้เป็นการศึกษา ฟาน ศีล ภาวนา ถ้าจิตมันสงบเข้ามา มีความปกติของใจ ศีลจากภายนอก ศีลจากข้อคვენั้น นั้นเป็นศีลจากตำรา ถ้าศีลของเรา ศีลคือความปกติของใจ เราวิริตขึ้นมา วิริตเอาเองเมื่อไรก็ได้

ถ้ามันความปกติของใจเห็นใหม่ มันจะย้อนกลับมา ย้อนกลับมาความรู้สึกของเรา... เกิดตายคืออะไร ที่ว่าครูบาอาจารย์ว่า การตายเป็นสมมุติ แล้วเวลามันพลัดพรากมันขอกใจใหม่ ถ้ามันขอก

ใจ นี่ค้นคว้าเข้ามาตรงนี้ไง ถ้าค้นคว้าตรงนี้เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นความคิดออกไปจากภายนอกนี้ มัน เป็นโลกีย์ปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันเป็นปัญญาของโลก คือมันเป็นปัญญาการสื่อสาร เป็นปัญญา วิชาชีพ

ถ้าวิชาชีพสิ่งใด เราเรียนเป็นหน้าที่การงานสิ่งใดมา เราสื่อกับผู้ที่เราเรียนมาด้วยกันนี่เขาจะ เข้าใจ แล้วเราออกประพฤติปฏิบัติ ออกปฏิบัติงาน เราจะมี ความชำนาญ ความชำนาญเห็นใหม่ ผู้ชำนาญการ ผู้ชำนาญการจะอธิบายได้ลึกซึ้งกว่ากัน สิ่งทีลึกลึซึ้งกว่ากัน... สิ่งนี้มันมีอยู่กับโลกเขา อยู่ที่เขามีชำนาญการขนาดไหน เขาก็มีเทคนิคของเขาขนาดนั้น นี่เป็นวิชาชีพนะ

วิชาชีพ คือความคิดอย่างนี้เป็นโลกีย์ปัญญา โลกีย์ปัญญานี้คิดขนาดไหนมันก็เป็นภาระของ ใจ มันฝึกฝนมันที่ใจ มันเกิดมาจากอะไร มันเกิดมาจากขั้น ๕ มันเกิดจากสัญญา เกิดจากสังขาร สิ่ง ที่เกิดจากสังขาร มันเกิดดับเห็นใหม่ นี่ความชำนาญนี้มันก็ลืมได้ ความชำนาญนี้เดียวเราก็หลงลืมไป เราก็ต้องทบทวนของเรา ต้องคอยคิด หมั่นคิดเห็นใหม่ จนโลกเขาบอกตอนปัจจุบันนี้ต้องหมั่นคิด นะ คนผู้เฒ่าผู้แก่นี้ถ้าไม่คิดสมองมันจะฝ่อ ต้องให้มันคิดนะ ให้มันฝึกฝน ให้สิ่งนี้ให้มันบริหาร สมองอยู่ตลอดเวลา สิ่งนี้ทำให้เป็นปัญญาของโลก

มันถึงว่า สิ่งนี้ทำให้ปิดแค้นมงคลของเรา ถ้ามันจะทำให้แค้นมงคลคือความสงบของใจเปิด ออกมา มันต้องมีสติสัมปชัญญะ สิ่งที่เป็นโลกีย์ปัญญามันจะเปิดให้เข้าไปถึงแค้นมงคล สิ่งทีแค้น มงคลคือฐาน คือฐานที่ควรแก่การงาน ฐานที่ควรแก่การงานทำให้มันเป็นความมงคลเกิดขึ้นมากับ ชีวิตนะ

เราออกประพฤติปฏิบัติมา เราอยู่ในสถานที่สังคฺวิเวกเห็นใหม่ “สัปปายะ” สถานที่สังคฺวิเวก เป็นมงคลใหม่ เป็นมงคลกับเรา จากความร่างกายของเราได้อาศัยสิ่งนี้ เพื่อจะหาความเป็นมงคลจาก ในหัวใจ ถ้าเราหาความเป็นมงคลจากในหัวใจ มันจะเป็นประโยชน์กับเรานะ สิ่งทีมีความมงคลจาก เราจากภายใน มันสงบเข้ามามันจะมีความร่มเย็นเป็นสุข นี่มันเป็นสิ่งทีเป็นปัจจัยตัดตั้ง ไม่ต้องมีใคร บอก ไม่ต้องมีใครมารับรอง ความสงบก็เป็นของเรา

สิ่งทีเป็นความสงบเกิดมาจากไหน เกิดจากเรามีสติ ถ้ามีสติเราพยายามกำหนดพุทฺโธ หรือใช้ ปัญญาอบรมสมาธิสิ่งนี้เข้ามา สิ่งนี้มันสงบเข้ามา สงบเข้ามาแล้วมันเป็นการยืนยันกับเรา มันเป็น

ปัจจัยตั้งกับหัวใจของเรา เราต้องการสิ่งนี้อีกไหม ถ้าเราต้องการสิ่งนี้ เราต้องกลับย้อนไปที่เหตุที่นั่น เหตุที่เราเคยตั้งสติไว้ได้อย่างไร แล้วเรารักษาสภาวะของเราได้อย่างไร สิ่งนี้พยายามสร้างเหตุ

ถ้าเหตุมันก็เป็นเหมือนกับเราตั้งไฟไว้ ถ้าตั้งไฟไว้มันเป็นสัจจะความจริงของเขา ถ้าเหตุพอ นะ ถ้าเหตุพอ ผลมันต้องเป็นไปตามเหตุที่นั่นละ ถ้าเหตุมันไม่พอ เหตุมันเบาไป เหตุมันทำสภาวะแบบนั้น แต่ก่อนเราเคยกำหนดค่าบริการซัก ๓๐ นาที ๔๐ นาทีแล้วมันสงบลงได้ ปัจจุบันเราก็ทำ เหตุสมควรแล้วก็ตั้ง ๓๐ นาที ๔๐ นาที ทำไม่มันยังไม่สงบ มันไม่สงบเพราะว่ากิเลสมันรู้ทัน ถ้ากิเลสมันรู้ทันมันก็เข้ามาต่อรอง เข้ามาดึงไป เราก็ต้องทำให้มันมากขึ้น ตั้งสติให้มากขึ้น ขณะที่เราทำ กิเลสมันยังไม่ทันเหตุของความประพฤติกปฏิบัตินี้ มันจะเป็นผลตามนั้น แต่ถ้ากิเลสมันทันขึ้นมา มันจะมีการต่อรองของเขา มันจะบิดเบือนของเขา สิ่งนี้เป็นกิเลสของเราละ

เวลาเราประพฤติกปฏิบัติ แล้วปฏิบัติแล้วไม่มีเหตุผลขึ้นมาอย่างนั้น เราจะไปน้อยเนื้อต่ำใจว่า “ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นยอดเยี่ยม เราเข้าไปไม่ถึงธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราทำไม่ได้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราทำไม่ได้เท่ากับครูบาอาจารย์” สิ่งนี้มันทำให้เราน้อยเนื้อต่ำใจ

สิ่งที่น้อยเนื้อต่ำใจเห็นใหม่ กิเลสมันเข้ามาบิดเบือนให้การกระทำของเราบิดพลิ้วออกไป เสร็จแล้วมันก็ยังสร้างปัญหาขึ้นมาอีกว่า “เราไม่มีอำนาจวาสนา เราเป็นคนที่ไม่มีโอกาส” นี่มันจะทำให้ล้มลุกคลุกคลานไปตลอดเลย เวลากิเลสมันมีกำลังขึ้นมาเห็นใหม่ เวลามันขยับตัวขึ้นมา มันแสดงตัวของมันขึ้นมาแล้ว มันก็กระหน่ำซ้ำเติมกับหัวใจอย่างนี้ ให้มีความน้อยเนื้อต่ำใจใจ

สิ่งนี้เราจะไม่น้อยเนื้อต่ำใจ เราจะต้องทำให้ชำนาญในวสี ชำนาญในวสีคือทำความสงบของใจเข้ามาบ่อยๆ ครั้งเข้า ถ้าจิตใจสงบมาบ่อยๆ ครั้งเข้า สิ่งนี้มันจะเป็นหลักเป็นเกณฑ์ของเรา สิ่งที่เป็นหลักเป็นเกณฑ์ของเรา นี่แดนที่เป็นมงคล จิตสงบนี้เป็นแดนที่เป็นมงคล แล้วเรามีสติด้วย มันเป็นมงคลเพราะมันเป็นสัมมาสมาธิ

มันเป็นอุปมงคลถ้ามันเป็นมิจฉาสมาธิ มิจฉาสมาธิเห็นใหม่ เขามีสมาธิกัน เขาทำสิ่งที่เอาไปทำเป็นเรื่องของโลกๆ เขา เขาก็มีของเขา เขาทำเป็นความอุปมงคล ทั้งๆ ที่เขามีมงคลนะ เขาทำจิตสงบได้ด้วย แต่เพราะเขาไม่เชื่อในหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าต้องศีล สมาธิ ปัญญาใจ

ถ้ามีศีล “ศีล” เราจะไปทำลายใคร เพราะศีลเป็นความปกติของใจ เราไปทำลายเขา สิ่งนี้มันเป็นบาปอกุศล เราไม่ต้องการอยู่แล้ว ถ้าไม่ต้องการอยู่แล้ว นี่มีศีล ขณะที่จิตสงบเข้ามา เราจะไปทำอย่างอื่นไม่ได้หรอก ถ้าเราทำอย่างอื่นไม่ได้ เราจะย้อนกลับเข้ามาใน ย้อนกลับเข้ามาเป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยกขึ้นวิปัสสนาใจ

ถ้าเป็นยกขึ้นวิปัสสนาใจ...องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ผู้ที่จะฆ่ากิเลสได้ ฆ่าได้ด้วยปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันถึงจะเป็นโลกุตตรปัญญา ถ้าปัญญาอย่างนี้เพราะจิตมันต้องสงบก่อนพอจิตสงบ มันมีรากมีฐานของเขา แล้วย้อนไปที่กาย

แดนที่เป็นมงคลมันยังมีกิเลสตัดหาความทะยานอยากอยู่ ครอบคลุมสิ่งที่แดนเป็นมงคลของเรา

เวลาเราพบสมณะเห็นใหม่ สมณะที่ ๑ สมณะที่ ๒ สมณะที่ ๓ สมณะที่ ๔... สมณะก็ยังมีหยาบมีละเอียดต่างกัน ถ้าเป็นสมณะเห็นใหม่ เราทำความสงบของใจของเรา เราไปเห็นความสงบเฉยๆ สิ่งที่เป็นความสงบนะ ถ้าเป็นสมณะมันต้องแก้ไขสิ่งที่เป็นเชื้อใจ สิ่งที่เป็นเชื้อใจเพราะอะไรล่ะ เพราะใจ เห็นใหม่

“ในสโมสรสันติบาตคืออยู่ ทุกดวงใจว่าแห้ว” ว่าแห้วเพราะมันมีกิเลสตัดหาความทะยานอยากไป กิเลสมันติดในสิ่งที่จะเป็นนิจจัง สิ่งนิจจังคือสิ่งที่เป็นสุข อยากให้คงที่ สิ่งใดที่เป็นของเรา จะไม่ยอมพลัดพรากจากสิ่งนั้นไป...มันเป็นไปไม่ได้ เพราะสิ่งนี้มันเป็นอนิจจัง การเกิดและการตายมันเป็นอนิจจังด้วยบุญกรรม แต่ตัวจิตนี้มันเป็นสิ่งที่มียู่ จิตนี้ถึงเวียนไปในวัฏฏะ เพราะมันเกิดมันตายอยู่ตลอดเวลา แต่เราไม่รู้จักการเกิดและการตาย เพียงแต่เกิดในปัจจุบันนี้ เราฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราเชื่อในการเกิดและการตายนั้น

ถ้าเราเชื่อในการเกิดและการตายนั้น ถ้ามีธรรมโอสถเข้าไป มันจะไปแก้ไขการไม่เกิดและไม่ตายอันนั้น ถ้าไม่เกิดและไม่ตายอันนั้น มันถึงจะเข้ามาโต้แย้งกับความคิดที่ว่า จิตนี้มันเป็นไปไม่ได้แย้งว่าสิ่งที่เราต้องการความที่คงที่ ต้องการความสุข ต้องการสิ่งที่มีความสุขอยู่กับเราตลอดไป สิ่งนี้มันเป็นอนิจจัง มันถึงเป็นทุกข์ มันถึงขัดแย้งกัน กิเลสกับธรรมมันขัดแย้งกันอย่างนี้ กิเลสมันเป็นสิ่งที่มันต้องการให้สิ่งที่เป็นอนิจจัง เป็นนิจจัง

แต่ธรรมเข้าไปเห็นสัจจะความจริงของเขา ถ้าธรรมเข้าไปเห็นสัจจะความจริงของเขา เห็นสัจจะความจริง สิ่งที่เป็นไตรลักษณ์ สิ่งที่เป็นไตรลักษณ์เห็นใหม่ ร่างกายนี้เกิดมา มันเกิดต้องตาย นี่มันเป็นเรื่องของสัญญา เรื่องของขันธ ที่เราไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ถ้าเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วเราเชื่อธรรมอย่างนี้ สิ่งนี้มันเป็นปริยัติ มันเป็นเรื่องของสังขาร มันเป็นเรื่องของสัญญา

สังขารและสัญญานี้มันเป็นสิ่งที่เกิดดับ มันเข้าไปไม่ถึงตัวหัวใจ ถ้ามันเข้าไปไม่ถึงตัวหัวใจ มันต้องมีความสงบอย่างนี้แล้ว เราถึงย้อนกลับไปดูกาย เวทนา จิต ธรรม อีกทีหนึ่ง ถ้าย้อนกลับไปดูกาย เวทนา จิต ธรรม สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมาจากความที่เป็นสงบ จากการงานในดินแดนมงคลอย่างนั้นไง ถ้างานอย่างนี้เกิดขึ้นมาในดินแดนมงคลอย่างนั้น นี่มันจะเป็นมงคลกับหัวใจดวงนั้น ถ้าหัวใจดวงนั้นเห็นความเป็นไป เห็นไตรลักษณ์ กายนี้มันจะแปรสภาพไป ถ้ามันมีการวิปัสสนา

ถ้าเราพิจารณาจิตเห็นใหม่ จิตนี้ ขันธ์นี้มันเกิดดับจากหัวใจนั้น ขันธ์เวลามันทำงานของมันมันจะเอาอะไรมาให้กับหัวใจนั้นละ มันก็ให้ผลกับหัวใจนั้นให้เป็นความทุกข์ใจ แต่ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะ เราใคร่ครวญ เห็นใหม่ นิรูปของจิต รูปของจิตคือความรู้สึกอันนั้น ความรู้สึกอันนั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ความรู้สึกอันนี้เกิดขึ้นมาจากมีสัญญาความจำได้หมายรู้ ความจำได้หมายรู้เกิดขึ้นมา มันเป็นรูปเห็นใหม่ รูปคือความรู้สึกเป็นอารมณ์นั้นไง

มันส่งต่อกันอย่างไร สิ่งนี้มันส่งต่อ มันเป็นนามธรรมนะ มันเป็นความเกิดขึ้นมา มันเป็นการจุดประกายของมันจากสัญญา สัญญาส่งต่อให้สังขาร สังขารก็รับความคิดอย่างนี้ไป ประจุแต่งต่อไป มันก็มีความสุข มันมีความพอใจและไม่พอใจ มันเป็นเวทนา

สิ่งที่เป็นเวทนาขึ้นมา นี้วิญญาณรับรู้ รับรู้สิ่งนี้ก็ประจุกันต่อไป มันจะวนไปอย่างนี้เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นความคิด สิ่งที่เป็นสัจจะความจริงอันหนึ่งที่เกิดดับๆ เห็นใหม่ เราเห็นสิ่งที่เป็นเรื่องของชีวิต สิ่งที่เป็นเรื่องของร่างกาย สิ่งที่เป็นความสุขนี้ เราพยายามจะเหนี่ยวรั้งไว้ จะให้มันคงที่เป็นความสุขของเราตลอดไป สิ่งนี้มันเป็นไปไม่ได้ เพราะมันเป็นอนิจจัง

แล้วเวลาความคิดจากภายใน ความละเอียดอ่อนจากภายในที่มันจิตมันสงบเข้าไปแล้ว แล้วไปเห็นอาการของจิต ถ้าเห็นอาการของจิต ถ้าวิปัสสนาอาการของจิตไปอย่างนี้ มันยิ่งเร็วกว่านี้ละ

ความเป็นไป... เวลาความคิดของมนุษย์ ความคิดนี้เร็วยิ่งกว่าแสง เพราะมันเป็นไปอยู่ตลอดเวลา
ความคิดนี้เร็วมาก ความคิดเกิดดับๆ

ถึงบอกว่า เวลาอารมณ์ความรู้สึกของเราเกิดขึ้นมา ความคิดมันสืบต่อไป สันตติคือมัน
ตลอดๆ ไป มันติดต่อกันตลอดไป มันก็เวียนเป็นอารมณ์ความรู้สึก แต่จิตเราเข้าไป เราไปแบ่งแยก
ตรงนี้ แบ่งแยกความคิดที่มันคิดแล้วมันให้ผลกับหัวใจอย่างนี้ตลอดมา นี่ปัญญามันเข้าไปใคร่ครวญ
สภาวะแบบนั้น ถ้ามันเข้าไปใคร่ครวญสภาวะแบบนั้น นี่วิปัสสนาญาณเกิด วิปัสสนาญาณเกิด
ปัญญาของธรรมแทงตลอดเข้าไป

ถ้าแทงตลอดเข้าไปในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ถ้าจิตของเรา ปัญญาของเราเข้าไป
ทันตรงไหน สิ่งนี้ต้องดับ ดับเพราะอะไร ดับเพราะปัญญาเข้าไปแยกออกไป สิ่งทีรูปร เวทนา สัญญา
สังขาร วิญญาณ ที่มันหมุนไป มันหมุนไปเพราะมันครบวงรอบของมัน ถ้ามันครบวงรอบของมัน
มันก็หมุนไปโดยเป็นความรู้สึกขึ้นมา สิ่งที่เป็นความรู้สึกมันก็ให้ผลกับหัวใจตลอดไป นี่ความ
ละเอียดอันภายในใจ

เราไปเห็นสัจจะความจริงอย่างนี้ ถ้าเราใช้ปัญญาของเราเข้าไปแบ่งแยก เข้าไปทำลาย แวง
เข้าไปในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เข้าไปทันตรงไหนมันก็ปล่อย ความปล่อยอย่างนี้ปล่อย
ปล่อยด้วยอะไร ปล่อยด้วยธรรม ปล่อยด้วยภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เข้าไปทำลาย

ที่ว่า สิ่งที่เป็นความทุกข์ สิ่งที่เป็นชีวิต สิ่งที่เป็นสิ่งคงที่กับเรา ความสุขอย่างนี้ เราต้องการ
คงที่ นี่ก็เลสมันไปเอาสิ่งที่เป็นอนิจจังให้เป็นนิจจัง มันถึงมีความทุกข์

แต่ขณะที่ปัญญาเข้าไปเห็นนะ เห็นอนิจจังจากภายใน เห็นอนิจจังจากหัวใจที่มันเป็นความ
สงบอย่างนี้ แล้วเข้าไปวิปัสสนาสภาวะแบบนั้น เห็นสภาวะแบบนี้มันก็ปล่อยวาง พอปล่อยวางเข้า
มันก็เป็นความว่าง ความปล่อยวางจากปัญญาญาณ ปัญญาญาณปล่อยวางจะมีความสุขขึ้นมา นี่ปัจฉิ
ตัง สันติภูมิจากหัวใจ นี่งานของการประพุดิปฏิบัติ

งานของการวิปัสสนาจะทำให้สิ่งนี้มันเป็นมงคลขึ้นไป

จากสมณะหยาบๆ ให้เป็นสมณะที่ละเอียดเข้าไป

สิ่งที่เป็นสมณะหยาบๆ ให้เป็นสมณะที่ละเอียดเข้าไป มันจะปล่อยวางขนาดไหนก็แล้วแต่ เราจะต้องทำบ่อยครั้งเข้า เพราะสิ่งนี้มันเป็นการปล่อยวางชั่วคราว สิ่งที่มันปล่อยวางชั่วคราวเพราะอำนาจของมรรคญาณ อำนาจของภาวนามยปัญญาเข้าไปแยกแยะ สิ่งนี้จะปล่อยวางขนาดไหน เราทำของเราบ่อยครั้งเข้าๆ ถึงที่สุดมันต้องเป็นไปสัจจะความจริงของเขา ชั้นก็จริงของชั้น จิตก็จริงของจิต ทุกข์ก็จริงของทุกข์ มันเป็นความจริงอันหนึ่ง ความจริงที่จิตเข้าไปเห็นสภาวะความจริงอันนั้น

ถ้าจิตเห็นสภาวะความจริงอย่างนี้ มันบ่อยครั้ง มันฝึกฝนจนให้จิตนี้รู้เข้าสัจจะความจริง มันจะปล่อยขาดนะ สิ่งทีขาดนี้เป็นอกุปปะๆ ต่างอันต่างจริง แล้วจะเชื่อมต่อกันอีกไม่ได้ เพราะเชื่อมต่อกันด้วย มันร้อยด้วยสังโยชน์ สังโยชน์มันขาดออกไป มันจะเป็นสัจจะความจริง

ถ้าการพิจารณาจิต การพิจารณาจิต คือการพิจารณาความคิด ความคิดที่ว่าเราตั้งน้ำไว้ด้วยไฟ ที่ตบะธรรม สิ่งทีตบะธรรมเป็นความสงบของใจเข้ามา สิ่งทีความสงบของใจเข้ามา เป็นสัมมาสมาธิ มีสัมมาสติด้วย แล้วสิ่งที่ตั้งน้ำนี้มันเป็นแก่นของสมณะเห็นใหม่ ชั้นของสมณะเราก็ยังต้องใช้ปัญญา

ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอย่างนั้นเราต้องตั้งไฟไว้ รักษาไฟจนมันเดือดขึ้นมาเห็นใหม่ แล้วถ้าเป็นปัญญา เป็นมรรคญาณ มันจะเป็นงานชอบ งานชอบคือความเห็นจริง เห็นจริงในชั้น ๕ นี่จริง เห็นจิตตัวจริงก็เป็นชั้น ๕ จริง ถ้าเห็นชั้นจริง มันแยกด้วยสัจจะความจริง นี่มันเป็นความจริง ความจริงที่เห็นอย่างนี้ เห็นได้หนหนึ่ง เห็นได้หนหนึ่งคือต่างอันต่างจริง มันแยกออกหนหนึ่ง สิ่งนี้มันจะเว้งว่างมาก มันจะปล่อยวางมาก

พิจารณากายก็เหมือนกัน พิจารณากายเวลากำลังมันพอ เห็นกายสภาวะกาย แยกออกๆ แยกออกมาให้มันแปรสภาพ ให้มันแปรปรวนของมันไป นี่งานที่เป็นมงคลนะ

งานอาบเหงื่อต่างน้ำของโลกเขา เขาจะสร้างสมบุญญาธิการขนาดไหน เขาประสบความสำเร็จทางโลกของเขา สิ่งนี้เขาคอดกกับการเกิดและการตายตลอดไปนะ สิ่งที่เขาสร้างขึ้นมาแล้วเขาอยากจะให้คนอื่นสืบต่อ จนเป็นทุกชั้นนะ สร้างสมบัติขึ้นมาแล้วใครจะรักษาสมบัติของเรา นี่มันเป็นสมบัติของโลก สิ่งทีสมบัติของโลก สมบัติผลัดกันชม ใครมีปัญญา ใครมีอำนาจวาสนาก็เข้ามาหาสมบัติอย่างนี้ หาสมบัติกันได้มากได้น้อยขนาดไหน การดำรงชีพของเขาก็การดำรงชีวิต

ด้วยปัจจัย ๔ เท่านั้น สิ่งที่ยังปัจจัย ๔ การดำรงชีวิตจนถึงที่สุด แต่เพราะถ้าเขาเพลिनอยู่อย่างนั้น มันก็เป็นเรื่องของโลกของเขา เขาประสบความสำเร็จของเขา เขาประสบความสำเร็จทางโลก

แต่ผู้ที่มีศรัทธาความเชื่อแล้วออกมาประพฤติปฏิบัติอย่างนี้ มันจะเป็นความประสบความสำเร็จโดยหัวใจใจ กุสลา ชัมมา อกุสลา ชัมมา เราทำบุญกุศลมาหรือทำบาปอกุศลมา มันเป็นการตรวจสอบใจของเราทั้งนั้นละ หัวใจของเราตรวจสอบหัวใจของเราเอง หัวใจของเรามรรคญาณ

มันถึงว่าธรรมถ้าเกิดขึ้นมา ต้องเกิดขึ้นมาจากหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เพราะเรามีหัวใจเรามีความทุกข์อยู่ในหัวใจ แล้วเราจะเรียกร้องให้คนมาแก้ไข

คนเจ็บไข้ได้ป่วย เขาไปหาหมอ หมอรักษาได้นะ แต่ในการประพฤติปฏิบัติ หากครูหาอาจารย์ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเทศนาว่าการเทวดา อินทร์ พรหม มีบรรลुरुทธมหาศาลเลย เพราะอะไร เพราะเขาใช้ปัญญาเขาใคร่ครวญตาม เขาฟังแล้วเขามีศรัทธา เขามีความเชื่อของเขา แล้วเขาใคร่ครวญตามด้วยปัญญาของเขา ปัญญาของเขา อันนี้มันเข้าไปชำระกิเลสของเขาเอง เขาก็บรรลुरुทธ เป็นแสนเป็นล้านนะ สมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเทศนาว่าการเทวดา อินทร์ พรหมนะ

แต่เวลากับคฤหัสถ์ เวลาเทศน์แต่ละหนเห็นไหม พระสำเร็จที่ห้าร้อย พันหนึ่ง มีอย่างนั้น เพราะอะไร เพราะเขาสร้างบุญกุศลมา พบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “สหชาติ” ต้องสร้างบุญกุศลนะ นี่ปรารธนาใจ ปรารธนาเป็นพุทธรมาธา ปรารธนาเป็นพุทธรบิดา ปรารธนาเป็นอัครสาวก ปรารธนาทั้งนั้นเลย ปรารธนาแล้วเหมือนพระโพธิสัตว์ใจ

พระโพธิสัตว์ปรารธนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างน้อยต้อง ๔ อสงไขย แสนมหากัปขึ้นไป ถึง ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ที่ปรารธนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ แต่ถ้าผู้ที่ปรารธนาเป็นอัครสาวก ปรารธนาต่างๆ เขาก็ต้องปรารธนาของเขา เขาถึงสร้างของเขาขึ้นมา ใจ นี่มันเป็นเรื่องที่เขาสร้างมา มันเป็นเรื่องอำนาจวาสนาของเขา ใครจะไปแย้งชิงตำแหน่งอย่างนั้น ไม่ได้หรอก มันเป็นไปสัจจะความจริง กรรมมันบังคับมาอย่างนั้น กรรมให้ผลสภาวะแบบนั้น เขาก็ทำของเขาไปอย่างนั้น

นี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราก็เป็นสาวก-สาวกะ เราก็มีบุญกุศลของเรา เราถึงว่า มงคลชีวิตเรา เกิดมาอย่างนี้ แล้วการประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ กิ่งพุทธกาลโอกาสของเรามีมหาศาลเพราะอะไร เพราะในการประพฤติปฏิบัติของเรา กำพืดกำกวมตลอดคนนะ คนตาบอดเถียงแก่ง คนตาบอดถือศีลมาก แล้วถ้าใจมันบอด มันยังถือศีลเพราะอะไร เพราะหมดกาลหมดเวลา การประพฤติปฏิบัติทำไมต้องให้ ทำความลำบากกับเรา เราประพฤติปฏิบัติเห็นใหม่ ที่ไหนก็ปฏิบัติได้... ถูกต้อง ที่ไหนก็ปฏิบัติได้ แต่ ต้องปฏิบัติด้วยสัมมา ปฏิบัติด้วยหัวใจที่เป็นธรรม ปฏิบัติด้วยความถูกต้องเข้ามา แล้วจะเข้ามาถึง หัวใจอันนี้ มันถึงเป็นมงคล แต่ถ้าปฏิบัติที่ไหนก็ได้ แล้วปฏิบัติด้วยกิเลส ตัณหาความทะยานอยาก ให้กิเลสมันพาออกไป มันเป็นการเสียเวลานะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ปฏิบัติเพื่อเป็นปฏิบัติบูชา บูชาองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ก็เหมือนกันถ้าปฏิบัติอย่างนั้น ปฏิบัติเพื่ออะไรล่ะ ปฏิบัติเพราะมันไม่เข้าถึงจุด ศูนย์กลาง ไม่เข้าถึงหัวใจ ไม่เข้าถึงที่กิเลสอยู่ มันไม่เข้าไปชำระกิเลสในหัวใจ มันก็ปฏิบัติไปโดย สภาวะอย่างนั้นนะ

ในลัทธิศาสนาต่างๆ เขาก็ประพฤติปฏิบัติเหมือนกัน เขาก็มีการปฏิบัตินะ แต่ปฏิบัติแล้วทิวฐิ มานะจะเกิดมหาศาลเลย เพราะว่าสิ่งนั้นเป็นความถูกต้องของเขา แต่ขณะที่ว่าการแก้กิเลสมันไปแก้ ที่ไหนล่ะ มันไปแก้ที่ทิวฐินั้นล่ะ ความเห็นผิดเป็นความเห็นถูกต้อง ถ้ามันถูกต้อง ทิวฐิที่ถูกต้อง ถูกต้องเพราะอะไร ถูกต้องเพราะเข้ามรรคญาณ ถ้ามรรคญาณ เห็นสัจจะความจริง ต่างอันต่างจริง เห็นสภาวะแบบนั้น พิจารณาจนจนถึงมันปล่อยวาง ปล่อยวางขนาดไหน ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

เวลากายมันขาดออกไป กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์เหมือนกัน สิ่งเหมือน นี้ สมณะที่ ๑ แล้วสมณะที่ ๒ สมณะที่ ๓ จะทำอะไรต่อไป ถ้ายังมีเชื้อไขอยู่ แคนที่เป็นมงคลของเรา มันจะไม่หมุนไปกับโลกนะ

“โลก” เวลาหัวใจเรา ผู้ที่ยังไม่เข้าถึงแคนที่เป็นมงคลในสมณะที่ ๑ มันต้องเวียนไปในวัฏฏะ มีบุญกุศลสร้างสมมหาศาลขนาดไหนแล้วเกิดเป็นพรหม สิ่งที่เป็นพรหมเห็นใหม่ พระอนาคา เทานั้นถึงเข้าพรหม ๕ ชั้นนั้น แต่ถ้าเรายังไม่เข้าในเขต คือว่าสมณะที่ ๓ เราจะได้เข้าตั้งแต่ สุตทวาราสขึ้นไป เป็นพรหมเป็นปุถุชนในพรหมนั้น

ถึงปฏิบัติแล้วถึงสมณะที่ ๑ มันก็จะยังเวียนไปเห็นใหม่ เวียนไปเวลาเกิดถ้าไปเกิดในเทวดาก็เป็นเทวดาริยะเจ้า เทวดาปุถุชนมันก็มีสภาวะแบบนี้ ถ้าจิตมันจะเวียนตายเวียนเกิดในสภาวะแบบนี้ตลอดไป

แต่ขณะที่จิตมันเข้ามาสงบสภาวะอย่างนี้ มันเห็นสมณะที่ ๑ มันไม่หมุนไปอย่างนั้นไง มันไม่หมุนไปในวิภวจะเกิดตายก็อีก ๗ชาติเท่านั้น สิ่งที่เกิดตายเห็นใหม่ มันเห็นความต่างเลย ต่างที่จิตที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์ กับจิตที่มีหลักมีเกณฑ์ต่างกัน การแสดงออกของจิตก็ต่างกัน สิ่งที่เป็นโลกเห็นเป็นคุณ ถ้าจิตมีหลักมีเกณฑ์แล้ว สิ่งนี้จะเห็นเป็นภัย เห็นเป็นภัยเพราะอะไร เพราะทำให้เราคิดไป

เวลาที่ว่า “บ่วงของมาร” สิ่งที่เป็นบ่วงของมารมันเป็นเครื่องล่อใจใหม่ เวลาคนเกิดมาเป็นมงคลทั้งนั้นเลย เพราะคนเกิดเป็นคน ทำไมเขาคิดอย่างนั้นล่ะ ทำไมเขาไปพลไปอย่างนั้น แล้วยังเห็นผิณะ เห็นผิดว่า “ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติทำให้เนิ่นช้า ทำให้เสียเวลา เกิดมาชีวิตนี้ไม่มีรสชาติ” นี่เขากันอย่างนั้นนะ รสชาติอะไร รสชาติของความเดือดร้อน รสชาติของความทุกข์อย่างนั้น ใครจะไปแสวงหาละ รสชาติของความสุขเห็นใหม่ รสชาติของสิ่งที่ว่าวิมุติสุข “รสของธรรมชาติซึ่งรสทั้งปวง” รสชาติของธรรมชาติที่เขาต้องการอยู่อย่างนั้นอีก

โลกเขาต้องการรสชาติที่มีความสุขของเขา เขาไปพลไปเห็นกงจักรเป็นดอกบัว แล้วเขายังชื่นชมตัวเองว่าตัวเองชีวิตมีรสชาติใน กุสุมิ กิเลสมันร้ายกาจขนาดนั้นนะ

แต่คนที่มิธรรมในหัวใจ เห็นสิ่งนั้นเป็นภัยก็ถือศีลใจ ถือพรหมจรรย์ สิ่งถือศีลถือพรหมจรรย์เพื่ออะไร เพื่อสร้างสถานะไง เห็นใหม่ เรามีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมาในหัวใจแล้วก็จริงอยู่ ถ้าเราจะยกขึ้นไปเห็นสมณะที่ ๒ เราต้องทำความเข้าใจเข้ามา เพราะสิ่งที่ว่า มรรคหยาบก็แก้กิเลสอย่างหยาบ ถ้าจะแก้กิเลสอย่างละเอียด มรรคต้องละเอียดขึ้นไป ความสงบของใจมันถึงละเอียดกว่านั้นไง

ถ้าความสงบของใจละเอียดกว่านั้นเห็นใหม่ สิ่งที่อยู่แล้ว สิ่งที่เขาใจแล้ว สิ่งนี้คือสมบัติของเรา สิ่งที่ยังไม่รู้ สิ่งนั้นเราเป็นอวิชชา ความอวิชชาคือสิ่งที่ไม่รู้สัจจะความจริง สิ่งที่ไม่รู้สัจจะความจริงอันนั้น มันเป็นกิเลสอันละเอียด ถ้ากิเลสอันละเอียดเราก็ต้องทำความเข้าใจให้จิตนี้ละเอียดเข้าไป นี่มันก็จะเข้าไปในดินแดนมงคลที่ละเอียดซับซ้อนเข้าไป ซับซ้อนเข้าไปนะ ซับซ้อนเข้าไปด้วยความมีสติ ด้วยมีสัมปชัญญะของเรา เราถึงต้องทำความเข้าใจของเราเข้ามา

ถ้าจิตสงบเข้ามา มันจะไปจับต้อง ถ้าไม่จับต้อง... ถ้าผู้ที่มีความคิดเป็นจำเลย เจ้าหน้าที่จับจำเลยไม่ได้ การพิพากษาต่อเบื้องหลังเห็นใหม่ พิพากษาต่อเบื้องหลังด้วยอะไร ด้วยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าเป็นธรรม สภาวะแบบนั้น เราพิพากษาเขาแต่เบื้องหลัง ก็เลศไม่ขาดคนนะ ถ้าเราจะพิพากษาเขาด้วยปัญญา เราต้องหากิเลสให้เจอ หากิเลสโดยการขุดคุ้ย การขุดคุ้ยจับกายให้ได้ การจับกายให้ได้เหมือนกับจิตเราสงบขึ้นมาแล้ว เรามองเห็น เราวิปัสสนา นี่ตาของใจไปเห็นกาย นั่นคือจับต้องผู้ที่เป็นจำเลยได้ คือจับต้องสิ่งที่กิเลสอาศัยสิ่งนั้นได้ กิเลสอย่างละเอียดมันก็อาศัยอยู่กับจิตนี่อยู่

ถ้าเราพิจารณาจิต เราเข้าไปจับตัวจิตได้ คือเห็นจิตจากภายใน สิ่งนี้เป็นขั้นอันอย่างกลาง ถ้าขั้นอย่างกลาง การงานก็จะเกิดขึ้น เกิดขึ้นโดยการพิพากษานั้น พิพากษาด้วยอะไร ด้วยสติ ด้วยปัญญาของเรา ด้วยการฝึกฝนปัญญา ถ้าปัญญาอย่างนี้เกิดขึ้นมา มันจะเห็นความเป็นไปของสิ่งที่เป็นอย่างอนิจจังอย่างละเอียดไป สิ่งนี้มันเป็นอนิจจัง เพราะสิ่งที่เป็นอย่างอนิจจัง มันเป็นกิเลสอันละเอียด

แต่ถ้าเป็นปัญญาเข้าไป เห็นมันเป็นความจริง ความจริงเพราะอะไร เพราะถ้าเห็นเป็นความจริง มันถึงจะเข้าไปถึงจุดของความจริงอันนั้น ถ้าเข้าไปถึงจุดของความจริงอันนั้น สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของกิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันไปบิดเบือนให้สิ่งที่เป็นอย่างอนิจจัง ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ยิ่งกว่าจริง อริยสัจนี้จริงเหนือจริง ถ้าจริงเหนือจริง สิ่งนี้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมเพราะด้วยความเห็น ด้วยปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแห่งตลอด แล้ววางธรรมและวินัยไว้ สิ่งนี้เป็นสัจจะความจริงที่เหนือจริง

สิ่งที่เหนือจริงอยู่แล้ว แค่อึดของเรามันโดนกิเลสครอบงำอยู่ มันถึงโต้แย้งกับความจริง ถ้าโต้แย้งกับความจริง มันจะทำให้ใจนี้เห็นสภาวะความจริงอย่างนี้ มันถึงใช้ปัญญา ถ้าใช้ปัญญาจับสิ่งที่เป็นอย่างอนิจจังได้ก็ใคร่ครวญสภาวะแบบนี้ด้วยปัญญาญาณ สิ่งที่ปัญญาญาณ เข้าไปเห็นสัจจะความจริงอย่างนั้น เป็นความจริงของใจดวงนี้เอง

ใจดวงนี้โง่เขลา ใจดวงนี้ไม่เห็นสัจจะความจริงอย่างนั้น ไปเอาสิ่งที่เป็นอย่างอนิจจังมาเป็นความจริง สิ่งที่เป็นอนิจจังมาเป็นความจริง สิ่งที่เป็นอนิจจังเป็นความจริง มันถึงได้ใคร่ครวญโดยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยปัญญา ด้วยธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่ด้วยปัญญาของเรา

ถ้าด้วยปัญญาของเรา เห็นสัจจะความจริงอย่างนั้น ด้วยกำลังของสมาธิ ด้วยกำลังของสติ ด้วยปัญญาของการใคร่ครวญอย่างนั้น “เห็นสัจจะความจริง” ในเมื่อเห็นความจริง ใครจะไปฝืนความจริงได้ละ สิ่งที่เป็นอริยสัจมันเป็นความจริงอย่างนี้อยู่แล้ว สัจจะความจริงมันเป็นอย่างนี้อยู่แล้ว แต่ปัญญาของเรา เรามันตามืดบอด เพราะกิเลสตัณหา มันปิดบังไว้ในหัวใจ เราถึงไม่เห็นสัจจะความจริงอย่างนี้

แล้วพอเราเปิดตาของใจด้วยปัญญาญาณ ด้วยปัญญาเห็นใหม่ แสงสว่างของปัญญามันแทงทะลุออกหมด ถ้าแทงทะลุเข้าไปในเรื่องของสิ่งที่กิเลสมันปิดบังไว้ ด้วยปัญญาญาณอย่างนั้น เห็นสัจจะความจริง มันจะไปพบกับความจริงได้อย่างไรละ ในเมื่อเราเห็นเอง เราได้ใช้ปัญญาเข้าไปใคร่ครวญเห็นเอง สิ่งที่เกิดจากใจของเรา เราไปเห็นสภาวะแบบนั้น แล้วกิเลสมันจะหลอกเราได้ อย่างไรละ สิ่งที่เกิดมันหลอก ก็มันบอก “น่าจะเป็นอย่างนี้ เราพิจารณาเข้าไปอย่างนี้ แล้วมันปล่อยวางอย่างนี้ แล้วนี่คือผลของเราอย่างนี้”...สิ่งนี้กิเลสหลอกทั้งนั้นเลย

ขณะที่ประพาศปฏิบัติ กิเลสมันก็เบี่ยงเบน กิเลสมันก็ทำลายโอกาสของเราตลอดไป

เราจะเข้าไปในดินแดนมงคลกับชีวิต กิเลสของเราเองนะ มันบิดเบือน มันทำลาย มันกางกั้น มันไม่ต้องการให้เราเข้าไปถึงดินแดนอันเป็นมงคลอันละเอียดอันนั้น เราใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญ โดยที่เราไม่สุขเอาเผากิน เราแยกแยะตลอดไปอย่างนี้ ถึงที่สุดแล้ว สัจจะความจริง เห็นใหม่ พิจารณากาย เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ มันต้องแยกออกไป กายกับจิตแยกออกโดยสัจจะความจริง

ถ้าเราพิจารณาจิตเห็นใหม่ ชั้นอันละเอียด มันก็หมุนออกไป สิ่งที่เป็นอุปาทาน อุปาทานคือ ความยึดที่เห็นชั้น ๕ อันอย่างหยาบ ที่ชั้น ๕ อย่างหยาบมา สัจจะความจริงอันนั้น มันปล่อยมา ชั้นไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น แต่ชั้นอย่างละเอียดนี้มันเป็นอุปาทาน มันไปยึดของมันอีก ถ้าเราวิปัสสนาไป เข้าไปเห็นสัจจะความจริง ชั้นไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น มันเป็นสัจจะความจริงอย่างนี้ ความจริงอย่างนี้มันเป็นอริยสัจ

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้จริงเหนือจริง แล้วเราเข้าไปเห็นความจริงของเรา ความจริงในหัวใจของเรา มันก็ปล่อยแล้วปล่อยแล้ว ถึงที่สุดแล้วมันต้องสมุจเฉทๆ เหมือนกัน ชั้นไม่ใช่จิต จิตนี้ไม่ใช่ชั้น แยกออกไปโลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง สิ่งที่ราบเป็นหน้ากลอง กายกับ

ใจจะแยกออกจากกัน นี่ความว่าง ความสุขเห็นใหม่ สมณะที่ ๒ สมบูรณ์พูนผลขึ้นมาจากหัวใจดวงนี้ หัวใจดวงนี้มันเป็นปัจจัยตั้ง มันเป็นสันติภูมิจอกับใจดวงนี้เลย

แล้วถ้ากิเลสอย่างละเอียดในหัวใจมันมีอยู่นะ ถ้าเราไม่มีอำนาจวาสนา ว่างอย่างนี้มันเป็นดินแดนมหามงคล...มันยังไม่ใช่หรือ สิ่งที่ไม่ใช่เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้ เพราะกิเลสมันฉลาด กิเลสมันถึงหลบตัว หลบตัวเห็นใหม่ ผู้พิพากษาจะพิพากษาจำเลย แล้วจำเลยมันไม่ยอมแสดงตัวไง เราก้เข้าใจว่า “ผู้ที่ทำผิดไม่มี นี่คือแดนมหามงคล นี่คือนิพพาน นี่คือความสุขอันอย่างยิ่ง” นี่กิเลสมันร้ายกาจขนาดนี้นะ

ขณะที่เราพิจารณาขึ้นมา “เวลาเราปฏิบัติขึ้นมาแต่เริ่มต้น ล้มลุกคลุกคลานมา สิ่งนี้เป็นความทุกข์ สิ่งนี้เป็นการประพฤติปฏิบัติ ทำไมมันลำบากลำบากขนาดนี้ แล้วปฏิบัติขึ้นไปแล้วจะมีความสุข จะมีความร่มเย็นในหัวใจ”

มีความร่มเย็นในหัวใจขณะที่จิตมันปล่อยวาง สมุจเฉทปหานขาดออกไป เวียงว่างมาก ขณะที่ว่าเราดำรงชีวิตของเราในปัจจุบัน เวลาขาดไปแล้วเสวยความสุขจากผลงานอันนั้นนะ แล้วเราออกมาดำรงชีวิต สมณะเราต้องออกบิณฑบาต นี่มันเหมือนกับลอยไปเฉยๆ มันเบา อยู่อย่างนั้นเป็นหลายๆ วันนะ นี่เวลาที่สมุจเฉทปหาน

นี่เหมือนกัน ถ้ามันปล่อยวางได้ขนาดนี้ มันยังละเอียดอ่อน ยิ่งลึกซึ้งมาก จนกิเลสอย่างละเอียดสวรรอยได้ว่าสิ่งนี้เป็นดินแดนมหามงคล ความสุขอย่างนี้มี เวลาเราประพฤติปฏิบัติล้มลุกคลุกคลานเราก้ว่าทุกข์ แต่เวลามีความสุขขึ้นมา เรารู้ว่าสิ่งนี้เป็นความสุข แต่ขณะที่ต่อสู้กับกิเลส การต่อสู้กับกิเลสด้วยมรรค ด้วยการทำความเพียร นี่เป็นความทุกข์ ความทุกข์เพราะอะไร เพราะมันละเอียดอ่อนไง

คูสิ คูงานของเรา งานที่เป็นงานที่ละเอียด เราต้องใช้ความเพ่งพินิจ เราต้องใช้ความพยายามของเราเพื่อทำงานให้ประสบความสำเร็จ งานที่หยาบๆ เราทำโดยความคุ้นเคย เราทำด้วยความชำนาญ เราทำโดยอัตโนมัติก็ได้

นี่ก็เหมือนกันสิ่งที่เป็นมรรคอย่างหยาบๆ มันแก้กิเลส มันก็แก้ไขขึ้นมา เราก้ว่าเราทำแล้วจะมีความร่มเย็นในหัวใจ มันร่มเย็นในหัวใจนะผลงานอันนั้น แต่กิเลสอันละเอียดนั้นมันทำให้เรา

ล้มลุกคลุกคลาน ทำให้เราพยายามแสวงหา ทำให้เราค้นหา ถ้าเราค้นหาหะ ค้นหาเข้าไป มันจะไปเจอชั้นรั้อย่างละเอียด สิ่งที่ชั้นรั้อย่างละเอียด แต่แสดงตัวออกมากลับเป็นความรุนแรง เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นกาม สิ่งที่เป็นกาม เห็นใหม่ ความฝักใฝ่ ความจงใจ โดยจิตใต้สำนึกมันมีของมัน โดยธรรมชาติของมัน สิ่งที่เป็นธรรมชาติของมัน ใจมันถึงเป็นกามไป

แต่ถ้าพิจารณาภายหลัง สิ่งนี้มันจะเป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นความสตัย เป็นฐานรองรับ สิ่งทีรองรับเวลา อวิชชา บััจจยา สังขารา มันส่งออกมา ส่งออกมาผ่านชั้นรั แล้วเราพิจารณาจากชั้นรัอย่างหยาบๆ เข้ามา มันก็หุดตัวเข้ามา เราไล่ต้อนจิตเข้าไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป สิ่งนี้มันเป็นความโลภ ความโกรธ ความหลง มันเป็นนางตัณหา นางอรดี มันเป็นลูกของพญามารไป สิ่งที่เป็นลูกของพญามาร สิ่งนี้มันถึงเอาสิ่งนี้ออกมาต่อต้าน เอาสิ่งนี้ออกมาโดยทำให้เราล้มลุกคลุกคลานไป

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป ความละเอียดอ่อน สิ่งทีมรรคอันละเอียด สิ่งทีละเอียดมันต้องค้นคว้า สิ่งทีค้นคว้า ถ้าไปจับต้องสิ่งนี้ได้ ความจับต้อง ความค้นคว้าหา ขุดคุ้ยหาภิเลสณะ ขุดคุ้ยหาเริ่มต้นของงานนะ นี่ถ้าจับต้องอย่างนี้ เราจะเอาผู้ร้ายมาขึ้นศาล ถ้าขึ้นศาล ศาลประทับตรารับฟ้อง แล้วสิ่งนี้มีมูล มีมูลเพราะอะไร เพราะตัวมันเป็นมูล ตัวมันเป็นภิเลสอยู่แล้ว แต่มันพยายามหลบหลีก มันไม่ยอมรับว่าตัวมันเองมีมูลความผิด มีมูลคือมีกามไป

แต่ถ้ามันสติปัญญาเข้าไปจับต้อง มีแต่สติและปัญญาเท่านั้นทีเข้าไปจับต้อง ไปมรรคด้วยสติ ด้วยปัญญา มันจนด้วยสติปัญญา มันถึงจะยอมรับว่ามีมูล พอมีมูลมันก็ได้จำเลย ได้ผู้ทำความผิด ก็ต้องพิพากษาไป พิพากษาไปด้วยอะไร พิพากษาไปด้วยปัญญาไป นี่วิปัสสนาเกิดตรงนี้ไป

วิปัสสนาเกิด ใคร่ครวญไปด้วยมหาสติ-มหาปัญญา สิ่งทีเป็นมหาสติ-มหาปัญญามันละเอียดอ่อนมาก มันถึงมีเล่ห์เหลี่ยม มันถึงมีการพลิกแพลง ถ้ามันพลิกแพลงเห็นใหม่ เราวิปัสสนาไป มันจะทำให้ว่างได้เลยนะ มันหลบตัวลง มันก็เป็นความว่าง ว่าสิ่งนี้เป็นผล สิ่งนี้เป็นผล เราก็จะไปยอมจำนนกับอย่างนี้พักหนึ่ง

แต่ขณะที่ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะ เรามาใคร่ครวญของเรา ใคร่ครวญผล ใคร่ครวญในหัวใจนี้ มันไม่เป็นอย่างนั้นหรอก เพราะอะไร เพราะขณะที่มันกระทบสิ่งใด สิ่งทีเป็นเชื้อโรคนะ ถ้ามีของแสดงเข้าไปในเชื้อโรคนั้น โรคนั้นแสดงตัว เช่น เรามีร่างกาย เรานั่ง หรือเราอยู่ในอิริยาบถเดียว อยู่

ไปนานๆ มันต้องมีความรู้สึกแน่นอน นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อหัวใจมันมีเชื้อของกิเลสอยู่ มันมีสิ่งที่เป็นกามราคะอยู่ มันกระทบสิ่งใด มันจะต้องแสดงออกสภาวะแบบนั้น

ถ้ามันแสดงออกสภาวะแบบนั้น “นี่ไง ไหนว่าว่างใจ ไหนว่าปล่อยวางใจ” นี่ไง กิเลสมันสร้างสถานะ สร้างความยอมรับให้เราเห็นว่าสิ่งนี้เป็นผลเลย เห็นไหม “มาร” เวลามารมันแปลงตัวเป็นธรรมนะ มันเอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา แล้วอ้างว่าสิ่งนี้เป็นธรรมให้เราหลงผิดใจ

ขณะการประพฤติปฏิบัติ ที่ว่าสิ่งที่เป็นมรรคอันละเอียด สิ่งที่เป็นกิเลสอันละเอียด มันมีวิธีการพลิกแพลง มันมีวิธีการทำให้เราล้มลุกคลุกคลาน มันมีวิธีการให้เราหยุดการกระทำว่าสิ่งนี้เป็นผล สิ่งนี้เป็นผล ให้เราหยุดกระทำนะ แล้วเราก็จะหยุดโดยสติสัมปชัญญะ รองรับอย่างนี้เพราะอะไร เพราะเรามีสมณะที่ ๒ รองรับอาการอย่างนี้ไง

ดินแดนอันมงคล คือเป็นอกุปปธรรมที่สิ่งที่มีสติสัมปชัญญะสิ่งนี้รองรับ มันก็มีสถานะนี้รองรับอยู่ แต่เวลาเข้ามาวิปัสสนาอย่างนี้ สิ่งทีกิเลสอันละเอียด มันปิดให้เราล้มมาถึงดินแดนที่รองรับนี้ไง ถ้าเราสร้างฐานขึ้นไป เรายกวิปัสสนาขึ้นไป มันจะทำสิ่งนี้ได้ แล้วมันใคร่ครวญสิ่งนี้บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า เห็นไหม ใคร่ครวญไปมันก็มีความชำนาญขึ้น ถ้ามีความชำนาญขึ้นชำนาญขึ้นมาจากอะไรละ ชำนาญขึ้นมาจากการที่เราฝึกปัญญา

ขั้นของปัญญานะ มันจะไม่มีขอบเขตนะ ปัญญามันต้องพลิกแพลงตลอด มันต้องมีการกางออกมาแล้วปัญญาการขุดคุ้ย ปัญญาในการเรียกเขาขึ้นมาศาล ปัญญาในการพิพากษา เขาต้องต่อต้าน เขาต้องมีกำลังของเขา นี่ถ้าเป็นพิจารณากาย อสุภะ มันจะปล่อยๆ มันจะหลบไปจนถึงที่ว่าจิตนี้มันสามารถว่าสิ่งนี้ไม่มีได้เลยนะ มันเข้าใจว่าไม่มี เข้าใจว่าว่าง นี่มันร้ายกาจขนาดนั้นนะ

แต่ถ้าเราเทียบเคียง เราตรวจสอบใจ สิ่งทีประพฤติปฏิบัติ ไม่ใช่สุขเอาเผากิน อะไรเกิดขึ้นมาก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรมนะ ถ้าสิ่งนี้เป็นธรรม มารมันจะแก้ได้ง่ายอย่างนี้หรือ เวลาประพฤติปฏิบัติ สิ่งที่เป็นมาร สิ่งที่เป็นจรตนิสัยของเราละ คูสิ คูผู้ที่เขาเป็นครูบาอาจารย์ เด็กถ้าไม่มีเขาวัดปัญญาสอนอย่างไรเป็นภาระรับผิดชอบอันมหาศาลเลยเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นนิสัยของเขา มันเป็นกรรมของเขา เด็กบางคนมีเขาวัดปัญญามหาศาลเลย พุคคำสองคำเขาเข้าใจนะ เขาเข้าใจเขาสามารถทำตามสิ่งนั้นได้ นี่มันเป็นสิ่งทีเขาสร้างสม เป็นกรรมของเขามา

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อหัวใจของเรา สิ่งที่ว่าจนมันปล่อยวางหมด สิ่งทีปล่อยวางหมด ถ้ามันเป็นกรรมของเรา มันเป็นเรื่องที่ว่าเราไม่ตรวจสอบของเรา มันหายไปไหนละ แต่ถ้าเราตรวจสอบของเรา นี่มันเป็นจริง มันเป็นเรื่องจริง สิ่งที่เป็นจริงนิสสัย จริตนิสสัยมันเป็นเรื่องของกรรม มันเป็นเรื่องของมารที่มีว่ามันมีเล่ห์เหลี่ยมมาก หรือเล่ห์เหลี่ยมน้อย ถ้ามีเล่ห์เหลี่ยมไม่รุนแรงขนาดนั้น เราจะวิปัสสนาได้คล่องตัวขึ้น ปัญญา มันก็กางออกได้ใช่ไหม

แต่ถ้ามันเป็นสิ่งที่ว่าเหมือนกับเด็กที่ว่าเราว่าปัญญา มันไม่มี ครูบาอาจารย์สอนขนาดไหน มันก็ทำยาก เข็ญขนาดไหน มันก็เป็นไปได้ยาก เป็นไปได้ยากขนาดไหน ถ้าเราพลิกเพลงของเรา เราใคร่ครวญของเรา เราเอาสิ่งนี้มาตีแผ่กลางหัวใจ มาพิสูจน์ตรวจสอบของใจ มันต้องเจอ ถ้าเจอสิ่งนั้นเห็นใหม่ นี่คือการเป็นอุบายของกิเลส เป็นอุบายของสิ่งที่มาต่อต้านของการประพฤติปฏิบัติ เราก็พยายามตั้งสติ แล้วเริ่มต้นพิจารณาของเราไปซ้ำเข้าไป

ไม่มีกิเลสอันใดจะทนกับธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ไม่มีกิเลสสิ่งใด...

เหมือนกับเราทำหน้าที่การงานของเรา งานการกระทำ ถ้าเราทำอยู่ตลอดเวลา งานต้องประสบความสำเร็จ เราทำงานอยู่ตลอดเวลา งานจะเหลือให้เราทำอีก เป็นไปไม่ได้ แต่ที่พูดถึงสิ่งทำงานในขอบเขตที่เราตั้งขึ้นมาทำ แต่เรื่องของชีวิต งานของโลกมันไม่มีวันจบหรือ แต่งานของจิตนี้จบ จบเพราะอะไร เพราะเราพยายามใคร่ครวญเข้ามา เพราะเราไล่ต้อนกิเลสเข้าไปจนตรอกจนมุมอยู่ในหัวใจของเรา

เราไล่ต้อนเข้าไป แล้วเราใช้ปัญญากางกั้น แล้วเราใช้การใคร่ครวญออกมา งานอย่างนี้ประสบความสำเร็จ งานอย่างนี้มีการสิ้นสุด ถ้ามีการสิ้นสุด เห็นใหม่ เราใคร่ครวญ เราทำของเราไป มันอยู่ในหัวใจของเรา นี่ปลาในข้อง “ปลาในข้อง” เรามีข้องอยู่ คือร่างกายนี้ แล้วเราจะจับปลาในข้องของเรา เราพยายามค้นคว้าอยู่ในปลาในข้องของเรา เรายังจับไม่ได้เลยหรือ แล้วเราจะไปจับปลาในทะเล เห็นใหม่ ชีวิตของโลก เรื่องของงานของโลกเหมือนกับปลาในทะเลนะ เขาต้องออกไปในทะเลแล้วเรามีมือกับเราว่ายน้ำตามจับปลาไป มันจะไปจับกันอย่างไรล่ะ

แต่ถ้าเรามีข้อง ข้องเพราะอะไร เพราะธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง เพราะสติเพราะปัญญามันกางกั้นไว้อย่างนี้ไง แล้วเราใคร่ครวญเข้ามาในหัวใจของเรา เราพยายามค้นคว้า

ของเรา มันเห็นแล้วมันพลิกแพลงออกไปตลอด พลิกแพลงจับอยู่ในข้อนี้ อยู่ในร่างกายของเรา
พลิกแพลงจับออกมาใคร่ครวญ นี่สิ่งนี้เป็นอสุภะ

มันก็ปล่อย มันก็ปล่อย...มีความชำนาญมาก จับปลาได้แล้วเราก็อยู่ในข้อนี้ จับแล้วเรา
มันไม่ได้ พอปล่อยมันก็อยู่ในข้อ เราจับอีก เห็นไหม ก็เป็นอสุภะหนหนึ่ง หนหนึ่ง มีความชำนาญ
การเข้าหนหนึ่ง มันจะดึงเข้ามา ดึงเข้ามา ถึงที่สุดมันจะเข้ามานะ

เราจับปลาได้ จับแก่นจันนี้... “จับปลา” ปลาเป็นสิ่งมีชีวิต แต่กิเลสมันไม่มีชีวิต เพราะสิ่ง
เป็นตัวจิต จิตนี้เป็นตัวชีวิต แต่เพราะกิเลสอาศัยตัวจิต มันเลยมีชีวิตไง กิเลสอาศัยจิตอยู่นะ ชาติรู้เป็น
พลังงาน พลังงานที่มีชีวิตเพราะมันสืบทอดตลอดเวลา ขณะคนที่ปุณฺชน เวลาเขาเกิดตาย จิตนี้มันมีอยู่
มันไปเกิดตาย มันไปเสวยสถานะ เสวยสถานะเพราะกรรมอันนั้น เกิดเพราะตามกรรม แต่ตัวจิตนี้
เวลาหมดอายุขัยมันก็เป็นไป เห็นไหม ไม่เคยตาย

นี่ก็เหมือนกัน อวิชา เรื่องของกิเลสตัณหา มันอาศัยจิตนี้อยู่ “อวิชา” หลวงปู่มั่นบอก
อวิชาเกิดจากอะไร สัตติจิตใจ เกิดจากจิตตัวนี้

แล้วถ้าเราฆ่าอวิชา เราฆ่ากิเลสตาย... กิเลสมันเป็นสิ่งที่ว่ามันตายได้จากจิต มันไม่ใช่จิต แต่
มันอยู่กับจิต เห็นไหม พิจารณาขนาดนี้ สิ่งที่ขันธไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขันธ สภาวะแบบนี้บ่อยครั้งเข้าๆ
จนถึงที่สุดนะ ขันธกับจิตต้องแยกจากกัน กายอันละเอียด กามราคะ ต้องทำลายลง สิ่งที่ทำลายลง
เห็นไหม นี่สมณะที่ ๓ มันปล่อยวางอย่างนี้ แล้วฝึกซ้อมไปบ่อยครั้งๆ เข้า จนถึงที่สุด เศษส่วนของ
มันไง เพราะอนาคา ๕ ชั้น สิ่งที่อนาคา ๕ ชั้น มันต้องสุทัสสา สุทัสสี... มันจะปล่อยขึ้นไปเรื่อยๆ
จนถึงที่สุดคือว่างหมดเลย สิ่งที่ว่าง นี่ดินแดนมหามงคลอยู่ที่นี้ อยู่พร้อมกับตัวอวิชา สิ่งที่อวิชาอยู่
ที่นี้ไง

มงคลของชีวิตเรา เราไปพึงธรรม เราไปวัดไปวาเป็นมงคลของชีวิต สิ่งที่เป็นมงคลของชีวิต
ชีวิตในปุณฺชน แต่เราประพฤติปฏิบัติธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วมรรคญาณเกิด
ขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา จากที่เป็นดินแดนมงคลจากภายใน แล้วมงคลอย่างนี้ทำลายกิเลสออก
เป็นสมณะที่ ๑ สมณะที่ ๒ สมณะที่ ๓ ขึ้นไป จนถึงที่สุดนะ

ถ้าเรามีมรรคญาณอันละเอียด เราจะต้องเข้าไปหาตัวจิต ตัวจิตที่เป็นตัวอวิชา ตัวจิต จิตจิต ที่ว่าอวิชาเกิดจากจิตจิต นี่มันเกิดจากสภาวะแบบนี้ แล้วเราจะไปจับต้องตัวจิต ตัวจิตนี้จะเข้านิพพานอย่างไร ตัวจิตนี้ สภาวะจิตจะเข้าไปนิพพาน

ถ้าตัวจิตมี คือมีอตตะ คือมีตัวอวิชา แล้วมันจะเข้านิพพานได้อย่างไรละ มันต้องทำลายตัวจิตเห็นใหม่

มรรคผลนิพพานไม่ใช่อยู่ที่ดินฟ้าอากาศ ไม่ได้อยู่ที่สถานะ ไม่ได้อยู่ที่ภพชาติ

ตั้งแต่พรหมลงมา เห็นใหม่ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ตัวภพคือตัวนิพพานหรือ ตัวจิตคือตัวที่มีอวิชาอยู่นี้ต่างหาก ถ้าทำลายอวิชาตัวนี้ ตัวจิตคือตัวนิพพานต่างหากละ

นิพพานอยู่ที่หัวใจ นิพพานอยู่ที่จิต นิพพานคือความรู้สึกรู้ใจของใจดวงนั้น

ถ้าใจเข้าถึงนิพพานทั้งหมด เห็นใหม่ นิพพานคือวิมุตติสุขอยู่ที่ใจดวงนี้ แต่ที่มันจะเกิดขึ้น มันเกิดขึ้น อรหัตตมรรคเข้าไปจับตัวนี้ได้ ถ้าเข้าไปจับได้ ดินแดนมหามงคลนี้จะต้องทำลาย ถ้าทำลายความเป็นมงคลทั้งหมด สิ่งที่เป็นมงคลชีวิต สิ่งที่ตั้งต่างๆ ทำลายทั้งหมด สิ่งที่ทำลายตัวอวิชานี้ด้วยมรรคญาณ ด้วยมรรคอันละเอียดอย่างนี้ ทำลายตัวอวิชาออกจากจิต นี้วิมุตติสุข

วิมุตติสุขเห็นใหม่ สิ่งทำลายตัวมงคล ตัวมหามงคล แล้วมันเหลืออะไร มันเหลือสิ่งที่ว่าความรู้อันนั้นไง สิ่งทีความรู้อันนั้นมันเป็นสิ่งที่ไม่เป็นอวิชา มันเป็นสิ่งที่ความรู้ เพราะวิชาเขาทำลายกัน สิ่งที่ทำลายกัน ขณะที่มันทำลายกัน อรหัตตมรรค อรหัตตผล มรรค ๔ ผล ๔

มรรค ๔ ผล ๔ มันเป็นทางก้าวเดิน แล้วนิพพาน ๑ พันออกไป... สมณะที่ ๑ สมณะที่ ๒ สมณะที่ ๓ สมณะที่ ๔ แล้ว นิพพานสัจฉิกิริยา จ เอตมมกมลมุตมัม เห็นใหม่ พันออกไปจากอวิชาทั้งหมด พันออกไปจากวิญญะ พันออกไปเป็นวิวิญญะ

จิตดวงนี้ไม่มีแรงขับเคลื่อน ไม่มีสิ่งต่างๆ ไม่มีเชื้อไฟจะต้องทำให้สิ่งนี้เกิดอีก

ที่ว่าเกิดและการตายเป็นสิ่งที่หลอกกันไง จิตเข้าถึงระดับนี้แล้ว ถึงจะบอกชีวิตนี้คืออะไร ชีวิตนี้ที่เป็นมงคล สิ่งที่เป็นมงคลคือธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราก้าวเดินไปในอริยสัจ

สิ่งที่อริยสัจ ก้าวเดินไปด้วยมรรคญาณ มรรคญาณผ่านไปในอริยสัจ จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจเป็นชั้นเป็นตอนมา จิตที่กลั่นออกมาจากอริยสัจเป็นชั้นเป็นตอนมา ออกมาจากชั้น ๑ มันก็ไปได้ไปเป็นดินแดนมงคล ๑ จนถึงที่สุดต้องทำลายทั้งหมด ถึงเป็นนิพพาน ๑ ออกไป

ถ้าเป็นนิพพาน ๑ ออกไป นี่ต่างหากเป็นผลของการประพฤติปฏิบัติ เป็นผลของมงคลชีวิต โดยสมมุติที่เราว่าเป็นมงคล สิ่งที่เป็นมงคลชีวิตคือชีวิตที่ชำระกิเลส ชำระสิ่งต่างๆ เชื่อใจในหัวใจ ออกทั้งหมด แล้วยังดำรงชีวิตอยู่ เหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ เห็นใหม่ เสวยวิมุตติสุข แล้วเทศนาว่าการอยู่อีก ๔๕ ปี สิ่งนี้คืออะไรละ

มันเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ จิตนี้บริสุทธิ์ ขั้นนั้นก็บริสุทธิ์ไปด้วย

สิ่งที่เป็นธาตุเป็นขั้นบริสุทธิ์ เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระอรหันต์ต่างๆ ที่เวลานิพพานไป สิ่งในร่างกายนี้ สิ่งที่ว่าธาตุนี้จะเป็นพระธาตุ คือว่ามันเป็นความบริสุทธิ์ของจิตดวงนั้นที่อยู่ในร่างกายนั้น รักษาในร่างกายนั้นมาตลอดไป

แต่ถ้าเป็นจิตของเรา จิตของปุถุชนมันมีกิเลสไป สิ่งที่เป็นกิเลส เวลามันเกิด เวลาพิษของมัน เวลาเราโกรธเราหลง นี่พิษของมัน มันมีสารพิษอยู่ในหัวใจนั้น ถ้าสารพิษอยู่ในหัวใจนั้น มันก็ไปเร่งให้เป็นโรคเครียด ให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บในร่างกายนั้น

แต่จิตที่สะอาดบริสุทธิ์อยู่ในหัวใจอยู่ในร่างกาย มันกลับไปทำให้สิ่งนี้... โดยธรรมชาติสมัยโบราณ เวลาเผาไฟโดยธรรมชาติโดยไฟเป็นพระธาตุ แต่ในปัจจุบันนี้เรื่องเทคโนโลยีเขาเจริญ เขาทำสิ่งนี้ได้เพราะอะไร เพราะเขาใช้ความร้อนสูงมาก ทำให้ผู้ที่ป็นธรรมชาตินี้ให้เป็นอย่างนั้นได้ มันถึงจะวัดกันด้วยธรรมและวินัยไป ธรรมในหัวใจนั้นต่างหากละ สิ่งที่ได้ผลตามมานั้นคือได้ผลมาจากธรรมในหัวใจนั้น

สิ่งที่ยืนยันก็คือการแสดงออกของธรรม ผู้ที่แสดงธรรมเปิดออกมาจากหัวใจ ผู้ที่มีธรรมจะเข้าใจสภาวะแบบนั้น มีธรรมอย่างหายาก็ได้แค่หายๆ มีอย่างธรรมอย่างละเอียดก็ได้อย่างละเอียด แต่ถ้าไม่มีธรรมเลย แล้วแสดงออกธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยกิเลสของตัวเอง มันจะขัดแย้ง มันจะโต้แย้ง

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดไว้ในกาลามสูตร ถ้ามันขัดแย้ง มันโต้แย้งกัน ไม่ใช่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในกาลามสูตรว่า ไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อสภาวะแบบนี้

แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริง มรรค ๔ ผล ๔...

“โศคาปัตติมรรค” มันจะทำลายขั้นตอนของมัน มันจะไม่ไปทางกันสิ่งใดๆ หรอก แล้ว

ถ้าเป็น “สกิทาคามรรค” มันก็ไปทำลายผลของกิเลสอย่างละเอียด

“อนาคามรรค” ก็จะไปทำลายกิเลสอันที่เป็นกามราคะ

“อรหัตตมรรค” ก็จะไปทำลายสิ่งนั้น

มันจะสืบทอดกันไป มันจะไม่โต้แย้งกัน โต้แย้งกันไม่ได้หรือ ถ้าโต้แย้งกันไม่ใช่ธรรม สิ่งที่เป็นธรรมมันต้องส่งเสริมกันเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป

ชีวิตจะเป็นมงคล ถ้าเรามีศรัทธา เรามีความเชื่อ เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา แล้วได้ประพฤติปฏิบัติด้วยสัจจะความจริงของเรา มันจะเป็นมงคลชีวิตกับเรา มงคลชีวิตคือเรื่องงานของจิต จิตที่มันเข้าไปทำลายสิ่งที่จะเกิดจะตาย แล้วเราทำถึงที่สุด สมบูรณ์แบบในชีวิตของเรา นี่คือชีวิตที่เป็นมงคล เอวัง